ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»
МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу
Кафедра публічного адміністрування

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
_____
І.А. Семенець-Орлова
«____»_____2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

«УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

Виконав: студент групи
Е-9-23-М1ПУА(1,6ддс)
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
Луців Михайло Степанович
Керівник: к. держ. упр., Радзімовська С. Ф.

Київ 2025

АНОТАЦІЯ

Луців Михайло Степанович. “Україна на шляху до європейської інтеграції: стан, проблеми та перспективи”.

Дипломна робота на здобуття рівня вищої освіти “*магістр*” *із спеціальності* “*Публічне управління та адміністрування*” - *Міжрегіональна Академія управління персоналом – Київ. 2025*

У дипломній роботі розкрито процес європейської інтеграції та її історичні витоки. Досліджено шлях європейської інтеграції України. Визначено особливості та пріоритети державного управління у сфері європейської інтеграції.

Ключові слова: європейська інтеграція, Європейський Союз, державне управління, стратегічний курс, суверенітет, повномасштабна війна, комунікаційна стратегія.

SUMMARY

Lutsiv Mykhaylo. "Ukraine on the Path to European Integration: Current State, Problems, and Prospects".

Thesis for obtaining the level of higher education "Master" in "Public Administration" - Interregional Academy of Personnel Management - Kyiv. 2025

The thesis reveals the process of European integration and its historical origins. It investigates Ukraine's path toward European integration. Furthermore, it defines the features and priorities of public administration in the field of European integration.

Key words: European integration, European Union, public administration, strategic course, sovereignty, full-scale war, communication strategy.

ЗМІСТ

ВСТУП 5
РОЗДІЛ 1. ПРОЦЕС ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ЙОГО ВИТОКИ ... 8
1.1. Європейська інтеграція і суверенітет національних держав 8
1.2. Структура Європейського Союзу 20
1.3. Цілі, принципи, повноваження Європейського Союзу 34
Висновки до першого розділу 43
РОЗДІЛ 2. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ 44
2.1. Фундаментальні зміни, які відбулись завдяки євроінтеграції 44
2.2. Інтеграція України з ЄС в умовах повномасштабної війни 52
2.3. Важливий сегмент європейської інтеграції України – спільний контроль західного кордону 62
Висновок до другого розділу 67
РОЗДІЛ 3. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ 68
3.1. Дотримання стратегічного курсу на євроінтеграцію 68
3.2. Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України 74
3.3. Шляхи удосконалення державного управління у сфері європейської інтеграції 79
Висновки до третього розділу 86
ВИСНОВКИ 87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 92

Список умовних скорочень

ЄОС	Європейське оборонне співтовариство
ЄСВС	Європейське співтовариство з вугілля та сталі
ЄВРОАТОМ	Європейське співтовариство з атомної енергії
ЄПС	Європейське політичне співтовариство
ЄС	Європейський Союз
ДЄС	Договір про Європейський Союз
ЄЕС	Європейська економічна спільнота
ЄСФ	Європейський соціальний фонд (ESF)
EMFF	Європейський морський та рибальський фонд
EAFRD	Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільської місцевості
FATF	Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей (ФАТФ)
OECP	Організація економічного співробітництва та розвитку
ENTSO-E	Європейська мережа операторів систем передачі електроенергії
UESF	Фонд підтримки енергетики України в ЄС

ВСТУП

Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу, яка спрямована на досягнення необхідного рівня адекватності правової системи України праву Європейського Союзу та включає адаптацію законодавства, утворення інституцій та інші додаткові заходи, які є необхідними для ефективного правотворення та правозастосування.

Україна, незважаючи на всі перешкоди, активно продовжує працювати над тим, щоб українці отримували належні послуги за зручними та зрозумілими процедурами. З кожним днем збільшується перелік цифрових публічних послуг, доступних на Єдиному державному веб-порталі електронних послуг (Дія). Всі сфери поступово мають перейти в майбутньому на роботу в цифровому форматі. Стратегічна мета України – це перевести всі послуги в діджитал формат.

Відповідно до європейських стандартів та директив європейського союзу здійснюється удосконалення управління державною власністю.

Принципи корпоративного управління не втрачають своєї актуальності попри війну. Впровадження принципів корпоративного управління відповідно до директив Європейського Союзу актуальне в найбільших державних компаніях. Продовжується приватизація нестратегічних активів.

Результатом державного управління в воєнний та повоєнні періоди має стати спроможна цифрова держава. Держава, яка має захищати права як цивільного населення, яке потерпає від війни, так і військових, які повертаються із фронту. Соціальний захист населення у повоєнний період має здійснюватися відповідно європейських стандартів.

Головною вимогою вступу України до Європейського Союзу було і залишається посилення боротьби з корупцією. Державне управління має

забезпечити невідворотність покарання корупціонерів, особливо в умовах війни.

Враховуючи вищезазначене, тема дипломної роботи надзвичайно актуальна і потребує подальших досліджень.

Предметом досліджень дипломної роботи є європейська інтеграція України.

Європейська інтеграція України – це процес зближення України з Європейським Союзом як на рівні законів, так і на рівні правил та звичаїв, що існують у суспільстві. Мета – вступ України до ЄС.

Об'єкт досліджень дипломної роботи – фундаментальні зміни, які відбулись у державному управлінні України завдяки євроінтеграції та перспективи для України на шляху до Європейської інтеграції.

Мета дипломної роботи полягає у дослідженні особливостей механізмів державного управління України на шляху до європейської інтеграції.

Відповідно до мети дипломної роботи необхідно дослідити наступні **завдання:**

- розглянути питання європейської інтеграції у ракурсі суверенітету національних держав;
- надати характеристику повноваженням Європейського Союзу;
- проаналізувати секторальну інтеграцію України з ЄС в умовах повномасштабної війни;
- розглянути фундаментальні зміни, які відбулись у державному управлінні України завдяки євроінтеграції;
- проаналізувати питання ефективності ролі країн-членів ЄС в процесі інтеграції;
- надати шляхи удосконалення державного управління у сфері європейської інтеграції.

У дипломній роботі використано наступні **методи дослідження**: метод моделювання для визначення можливостей України на шляху до ЄС; метод

синтезу для узагальнення існуючого підходу та напрямків підвищення ефективності державного управління у сфері європейської інтеграції.

Практичне значення дипломної роботи полягає у наданні практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів державного управління у сфері європейської інтеграції.

Дипломна робота містить три розділи. Перший розділ про процес європейської інтеграції та його витоки. Другий розділ присвячений питанням європейської інтеграції України. Третій розділ розкриває державне управління у сфері європейської інтеграції. У списку умовних скорочень надана абревіатура міжнародних організацій європейської спільноти. Робота містить список літератури із 108 джерел.

РОЗДІЛ 1. ПРОЦЕС ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ЙОГО ВИТОКИ

1.1. Європейська інтеграція і суверенітет національних держав

Створення Європейського Союзу, починаючи з 1956 року супроводжувалось двома ключовими задачами, а саме: збереженням суверенітету національних держав і адаптацією законодавства національних держав до законодавства ЄС.

Як зазначено у статті С.Ф. Радзімовської «Європейська інтеграція України», опублікованому у виданні Державне управління: удосконалення та розвиток № 4, «Питання про роль країн-членів ЄС в процесі інтеграції було і залишається джерелом напруги у стосунках між ними. Іншими словами, в центрі дискусій між країнами-членами ЄС весь час знаходяться поняття «суверенітет» і «національні інтереси» та їхнє розуміння і збереження в рамках процесу інтеграції». [54]

Ще на початковій стадії процесу європейської інтеграції існували надзвичайно різні думки країн, причетних до нього. Тому, важливим питанням є, якими ж можна уявити собі сьогодні відносини між ЄС та його країнами-членами.

У даній дипломній роботі нами поставлена мета дати відповіді на важливі для сьогодення запитання:

- Чи можна вважати, що через постійне перенесення повноважень і компетенцій в процесі прийняття рішень на користь Європейського Союзу, яке супроводжується безперервним зменшенням суверенітету національних держав, одна сторона виграє, а інша програє?
- Чи не втрачають суверенні права окремі країни-члени ЄС під час європейської інтеграції?
- Чи є ЄС лише механізмом для здійснення національних інтересів окремих країн-членів ЄС?

Як зазначено у статті С.Ф. Радзімовської «Європейська інтеграція України», «у процесі інтеграції неабияка роль належить самим країнам-членам ЄС, які є носіями цього процесу і водночас його продуктом». Якщо екстраполювати цю думку на відносини між ЄС та його країнами-членами, то це означає одне: згортання ознак національної державності призвело б до руйнування процесу європейської інтеграції. І навпаки: завершення процесу інтеграції, обмеження його жорсткими рамками, знизило б конструктивний потенціал національних держав і зумовило б їх суттєве послаблення. [54]

Адаптації до законодавства ЄС, потребують як країни члени ЄС, так і країни-кандидати до вступу до ЄС. Процес змін і адаптації безперервний, постійний. Співіснування країн-членів розгортає нові можливості для держав, нові зобов'язання.

Попри суттєві розбіжності в розумінні кінцевого стану інтеграційного процесу, шість країн, які у 1952 році утворили ЄСВС, ще на початку цього тривалого шляху керувались спільними підходами, які протягом наступних десятиріч залишались рушійною силою європейської інтеграції на інституційному рівні.

Чинники європейської інтеграції після Другої світової війни:

- прагнення безпеки і миру, в тому числі й контроль над Німеччиною, шляхом її залучення до європейського співтовариства;
- прагнення до переосмислення ролі Європи, побудованої на демократичних засадах, розвиток заснованої у 1948 році Ради Європи, як альтернативи тоталітарним режимам і агресивному націоналізму;
- прагнення досягти свободи і мобільності, особливо свободи руху людей, товарів і капіталу з метою кращого розвитку продуктивних сил та збільшення ринків;
- сподівання досягти економічного добробуту як гарантії демократії;
- надія на посилення європейського потенціалу в рамках співтовариства.

Вирішальною передумовою успіху планів інтеграції стало примирення між Францією та Німеччиною. У період з 1870 по 1945 рік обидві нації були ворогуючими силами в трьох запеклих війнах. Мир і добробут в Європі можна було вважати гарантованим лише за умови переходу від напруги у відносинах між Францією та Німеччиною до мирної співпраці між ними. Значення цього примирення відразу ж після закінчення Другої світової війни прекрасно розуміли й провідні європейські політики, такі як Уїнстон Черчіль.

В історично відомій промові в Цюріху, яка відбулась 1946 року, Черчіль закликав заснувати «Сполучені Штати Європи». Тоді пролунало: «Першим кроком у новій побудові європейської сім'ї має стати партнерство між Францією та Німеччиною. Лише таким чином Франція зможе повернути собі репутацію морального лідера Європи. Відродження Європи неможливе без духовної величі Франції та духовної величі Німеччини. Побудова сполучених Штатів Європи має бути такою, щоб матеріальна міць однієї держави не відігравала визначальної ролі. Великі і малі нації є однаково важливими, а мірилом їхнього авторитету має стати спільний внесок у спільну справу». [89, 90]

Отже, процес західноєвропейської інтеграції обумовлений комплексом чинників. Інтеграційним настроям у Західній Європі сприяло також загострення конфлікту між Сходом та Заходом, переростання його в «холодну війну» та пов'язана з цим поляризація у міжнародних відносинах.

План Шумана від 09 травня 1950 року було покладено в основу створення ЄСВС. Автор плану вбачав у примиренні між Німеччиною та Францією не лише серцевину нового європейського ладу, а й ставив за мету створення умов, за яких нова війна стала б неможливою. Найважливішим інструментом досягнення такої мети мав би стати механізм наднаціонального контролю за виробництвом і торгівлею такою продукцією як вугілля та сталь. Контроль мав би здійснюватися органом, що слугував праобразом Європейської Комісії. [43]

Розглянемо історію розвитку європейської інтеграції: від плану Шумана до Римських договорів. Шість країн-учасників договору – Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина та Франція 18 квітня 1951 року підписують Договір про ЄСВС. Договір про ЄСВС набуває чинності 23 липня 1952 року. Шість країн-учасниць договору 27 травня 1952 року підписують Договір про заснування ЄОС. Міністри закордонних справ країн ЄСВС доручають 10 вересня 1952 року Спільним зборам ЄСВС (прообразу Європейського парламенту) розробити проект договору про створення ЄПС. У зв'язку із змінами в міжнародних рамкових умовах та рішенням Національних зборів Франції ідея створення політичного співтовариства зазнає невдачі. Вирішальну роль відіграло рішення Національних зборів Франції від 30 серпня 1954 року, прийняте після гострої внутрішньополітичної дискусії щодо відкладення ратифікації договору про ЄОС.

Після невдачі з ЄОС процес європейської інтеграції потрапив у тимчасову глибоку кризу. Що і як могло вдихнути в цей процес нові сили? Створення НАТО і вступ Федеративної Республіки Німеччини до складу цього оборонного союзу допомогли розв'язати найнагальніші проблеми європейської безпеки. 05 травня 1955 року набуває чинності так званий Паризький договір. Крім того, на порядку денному знову стояло питання про залучення Німеччини. Цього разу йшлось однак про її економічний потенціал. Західна Німеччини на диво швидко оговталась від спустошливих економічних наслідків війни, завдяки насамперед допомозі з боку США (плану Маршалла), і на початку 50-х років стала стрижневим елементом західноєвропейської економіки. З огляду на прискорений розвиток економіки Західної Європи після 1953 року все актуальнішим ставало питання про включення західнонімецького економічного потенціалу в стабільний та надійний цілісний організм.

Ключем до виживання Західної Європи у протистоянні зі східним блоком мала стати економічна ефективність, причому Нідерланди були

країною, яка чи не першою усвідомила цю істину. На основі досить широкого визначення поняття безпеки ця країна дійшла висновку, що справжня небезпека від Західної Європи криється не в можливості військового нападу Радянського Союзу чи його союзників. Завдання полягало у тому, щоб здобути перемогу в економічному та соціальному суперництві з країнами східного блоку.

Після тривалих вагань шість країн, які входили тоді до складу ЄСВС, на конференції у Мессіні прийняли рішення про заснування ЄВРОАТОМу.

На початку 1957 року керівники урядів шести країн-членів ЄСВС на конференції у Парижі остаточно домовились про створення «Спільного ринку» та «Співтовариства з атомної енергії».

23 березня 1957 року в Римі відбулось підписання Договорів про ЄЕС та ЄВРАТОМ, звідки і пішла назва «Римські Договори». Вони набули чинності 01 січня 1958 року. Ще під час переговорів по Договорах про ЄЕС та ЄВРАТОМ яскраво проявився аспект, що мав вирішальне значення в рамках загального процесу європейської інтеграції: здатність до пошуку компромісів та стратегія переговорів за принципом «package deals» (пакетних рішень). Завдяки «package deals» вдалось надати, здавалося б, навіть розбіжним інтересам конструктивного спрямування і поставити їх на службу загальноєвропейській політиці.

Конфігурація, що викристалізувалась на переговорах про Римські договори, відбилась на історії подальшого розвитку. Тут сталося потужне зіткнення різних інтересів: Франції щодо створення простору, який захищав би її власну промисловість, зацікавленість цієї країни в контролі над політикою у галузі атомної енергії, насамперед стосовно свого сусіда на Сході, за одночасного винесення ядерного компонента у військовій сфері поза рамки процесу створення європейської спільноти; та Німеччини – щодо свободи руху в межах великого спільного ринку.

Норми Договору про ЄЕС стали безпрецедентними в історії європейських та міжнародних відносин з погляду їхньої обов’язковості для

країн-членів. Високий рівень зобов'язань ще більш посилювався метою, викладеною в преамбулі Договору: робити все для «дедалі тіснішого об'єднання народів Європи».

З огляду на це, не викликає сумніву той факт, що Римські договори, насамперед Договір про ЄЕС, попри всю свою економічну значимість, були зумовлені перш за все політичними чинниками. Вони стали головним конструктивним елементом та надійною гарантією миру в Європі.

На початковій стадії процесу європейської інтеграції особливого поширення набули міркування, що економічне об'єднання шести країн-засновників ЄСВС, ЄЕС та ЄВРАТОМУ фактично «саме по собі» через деякий час переросте в об'єднання політичне. Вирішальним чинником саме такої динаміки вважались споконвічна «логіка речей», в якій завжди спрацьовував девіз: «той, хто сказав А, мусить сказати і Б». Саме перший президент комісії ЄЕС Вальтер Хальштайн керувався цим девізом у своїй політиці. Ця логіка речей позначається ще й терміном «spillover» (принцип концентричних кіл). З погляду аналізу можна розрізнити дві взаємопов'язані форми «spillover»:

Термін «функціональне перетікання» («Functional spillover») означає, що коли один сектор регіональної інтеграції інтегрується, це стимулює інтеграцію в інших секторах. Наприклад, згідно з цим принципом, запровадження єдиного внутрішнього ринку веде до необхідності створення монетарного союзу, що є критично важливим для його належного функціонування.

Термін «політичні перетікання» («Political spillover») вважається ще активнішою рушійною силою прогресу в інтеграційних процесах порівняно із «functional spillover». У відповідності із цим принципом, інтеграція одного з секторів економіки, наприклад, гірничодобувної промисловості, веде до зміщення центру активності різних політичних, економічних, і соціальних сил від національного в бік європейського рівня – з Європейською Комісією в ролі основного адресата. Наднаціональна комісія фігурує при цьому в ролі

своєрідного «архітектора» і, з огляду на свої політичні повноваження та (закріплене у Договорах) право на законодавчу ініціативу, виконує функцію «локомотива інтеграції». Вона стає центром, в якому зустрічаються різноманітні інтереси політичних еліт, що обстоюють подальші інтеграційні кроки. Країни, що є учасниками процесу інтеграції, навіть якби вони цього хотіли, не можуть з огляду на такий тиск зберігати непоступливість протягом тривалого часу, бо така позиція призвела б до неминучих втрат у добробуті. У результаті розширення та поглиблення інтеграції, що виникає внаслідок цього процесу, все більше рішень ухвалюється на наднаціональному рівні в ЄС, причому ключову роль у їх ухваленні відіграє Комісія.

Такі теоретичні міркування дають зрештою підстави для висновку, що «логіка речей» за принципом «spillover» фактично є невід'ємною рисою процесу євроінтеграції, її механізмом, який спрацьовує автоматично.

Однак розвиток європейської інтеграції з 50-х років свідчить, що цей процес залежить не лише від «логіки речей», котра сприймається як щось неминуче. Насправді розвиток чи стагнація інтеграційних процесів зумовлюється багатьма іншими факторами, зокрема такими, як позиції країн-членів, економічні та соціальні рамкові умови, зовнішнє політичне та економічне оточення, тощо.

Термін «Європейський Союз» дуже часто асоціюється з Маастрихтським договором 1992 року, що відомий як Договір про Європейський Союз, який фактично заклав правову основу ЄС. Проте це поняття не виникло лише в результаті переговорів лідерів держав та урядів країн-членів ЄС на початку 90-х років.

Термін «Європейський Союз» не таке вже й однозначне, як інколи це уявляється. Для цього поняття, як і для всього процесу європейської інтеграції, властива «конструктивна багатозначність». Коли наприкінці 60-х років розвиток процесу європейської інтеграції в річищі намічених політичних цільових установок загальмував, розпочався пошук ідей, що могли б надати йому нового прискорення. Така нова ідея знайшла своє

втілення в понятті «Європейський Союз», запропонованому главами держав та урядів як далекосяжну мету під час Паризької конференції на вищому рівні 1972 року.

Глави держав та урядів проголосили своєю найвищою метою перетворення існуючої системи зв'язків країн-членів Європейських Співтовариств у Європейський Союз. Все це мало відбуватись за неухильного дотримання вже укладених договорів.

Спочатку точно визначити поняття «Європейський Союз» не вдалось. Однак сама мета – майбутній «Європейський Союз» – постійно обговорювалась керівниками держав та урядів країн-членів під час зустрічей на вищому рівні. Ця мета – «Європейський Союз» – стала відправною точкою для багатьох реформаторських міркувань, зокрема, проекту Договору про заснування Європейського Союзу від 1984 року, запропонованого Європарламентом.

Договір про Європейський Союз, який набув чинності в 1993 році, а в 1997 році був ґрунтовно переглянутий у формі Амстердамського договору, не став просто продовженням консенсусу, досягнутому вперше в 1972 році. Цей договір став новим кроком у створенні дедалі ширшого союзу народів Європи, рішення в якому будуть прийматися максимально відкрито і будуть максимально наближеними до громадян.

Після утворення Європейського Союзу у 1993 році, до нього була включена європейська економічна спільнота, щоб продемонструвати відповідну сферу регулювання.

Для Європейського Союзу притаманне поєднання двох форм інтеграції та співробітництва. Таке поєднання чи подвійна стратегія є опосередкованим віддзеркаленням положень ст. 1 абзац 3 ДЄС:

«Основою Союзу є Європейські Співтовариства, що доповнюються тими різновидами політики та формами співпраці, які запропоновані цим Договором. Завдання Союзу полягає у розвитку відносин між народами на засадах системності та солідарності».

Проте Договір про Європейський Союз теж не створив монолітної спільноти. Процес європейської інтеграції триває, питання про його остаточне завершення залишається відкритим.

Договори про заснування трьох співтовариств – ЄСВС, ЄЕС та Євратому – зазнали суттєвих змін після:

- набуття 01.07.1967 року чинності договору про злиття виконавчих органів, підписаного 08.04.1965 року;
- вступ до Європейського Співтовариства:
  - 01.01.1973: Данії, Великої Британії та Ірландії;
  - 01.01.1981: Греції;
  - 01.01.1986: Португалії та Іспанії;
  - 01.01.1995: Фінляндії, Австрії та Швеції.
- набуття 01.07.1987 чинності Єдиним Європейським Актом від 17.02.1986;
- набуття 01.11.1993 року чинності Маастрихтським договором від 07.02.1992.

Зміни в названих договорах – до набуття чинності новим Амстердамським договором у 1999 році – стались в процесі розширення Європейського Союзу після приєднання до нього Фінляндії, Австрії та Швейцарії. Існуючі досі договори були адаптовані відповідно до Постанови Європейської Ради від 1 січня 1995 року (наприклад, переглянуто склад виконавчих органів внаслідок розширення ЄС).

На саміті в Люксембурзі в 1997 році ЄС прийняв думку Комісії про запрошення Польщі, Чехії, Угорщини, Словенії, Естонії та Кіпру розпочати переговори про вступ до ЄС. Переговорний процес розпочався 31 березня 1998 р. Польща завершила переговори про вступ у грудні 2002 р. Потім 16 квітня 2003 р. в Атенах було підписано Договір про приєднання. Після ратифікації цього Договору на референдумі про членство Польщі в Європейському Союзі 2003 року Польща та інші 9 країн стали членами ЄС 01 травня 2004 року.

Європейський Союз у 2004 році приймає до своєї спільноти наступні держави: Кіпр, Чехія, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія. Вперше за роки існування ЄС за один лише рік приєднала десять держав.

Через 12 років після розширення ЄС все ще «перетравлює» зміни. Приплив нових членів фактично поклав край франко-німецькому двигуну ЄС, оскільки його відносно нові члени, Польща та Швеція, визначили політичний порядок денний, наприклад, Східне партнерство. Незважаючи на побоювання паралічу, нове членство не завадило процесу ухвалення рішень, і, якщо що-небудь, законодавчий результат інституцій збільшився, проте постраждали правосуддя та внутрішні справи (які діють за одностайності). У 2009 році Європейська комісія вважала розширення успішним, однак, поки розширення не буде повністю прийнято громадськістю, майбутнє розширення може відбуватися повільно.

Важливим також є внутрішній вплив. Прибуття додаткових членів створило додатковий наголос на управлінні установами та значно збільшило накладні витрати (наприклад, через збільшення офіційних мов). Крім того, існує поділ персоналу, оскільки саме день розширення був обраний для введення в дію поглибленої реформи Положення про персонал, яка мала на меті принести значну економію адміністративних витрат. Як наслідок, умови працевлаштування (перспективи кар'єри та виходу на пенсію) для чиновників, прийнятих на роботу після цієї дати, погіршилися. Оскільки за визначенням посадові особи «нових» держав-членів були найняті після розширення, ці нові умови торкнулися всіх (хоча вони також стосуються громадян колишніх 15 держав-членів, які були найняті після 01 травня 2004 року).

До розширення 2004 року ЄС мав дванадцять договірних мов: данську, нідерландську, англійську, фінську, французьку, німецьку, грецьку, ірландську, італійську, португальську, іспанську та шведську.

З розширенням 2004 року було додано дев’ять нових офіційних мов ЄС: польська, чеська, словацька, словенська, угорська, естонська, латвійська литовська та мальтійська.

Розширення ЄС 2004 року за рахунок країн Східної та Центральної Європи призвело до процвітання та стабілізації всієї Європи.

У то й самий час, у Європейському Союзі наростає хвиля невдоволення розширенням. Економічна скрута, в яку потрапили деякі країни Сходу Європи, та повільне посування у бік європейських стандартів, дає підстави для думок у Старій Європі про хибність ідеї надання членства новим кандидатам.

18 червня 2004 року під час Саміту ЄС у Брюсселі було затверджено текст Європейської конституції. А 29 жовтня 2004 року у Римі глави держав та урядів 25 країн-членів ЄС підписали Угоду про Конституцію Європейського Союзу.

Конституція ЄС містить чотири розділи, у яких викладено головні цілі, завдання та функції Європейського Союзу, організаційну структуру та процедури прийняття рішень, права і обов’язки всіх європейських органів управління, а також права і обов’язки всіх європейських органів управління та напрямки діяльності організації.

Негативні результати референдумів призвели до паузи для розмірковувань про майбутнє Європейського Союзу. У жовтні ЄС розпочинає переговори про вступ з Туреччиною та Хорватією. 01 січня 2007 року до Європейського Союзу приєднаються Болгарія та Румунія.

У грудні 2007 лідери держав і урядів ЄС року підписали Лісабонський договір, що стосується реформування Європейського Союзу, який набув чинності 01 грудня 2009 року. Цей договір покликаний встановити нову договірну основу для ЄС і зробити його більш демократичним, прозорим і ефективним.

01 липня 2013 року відбулося приєднання Хорватії до Європейського Союзу.

До 32-ї річниці підписання Маастрихтського договору до складу Європейського Союзу входять 27 держав. Це:

1. Бельгія – 25 березня 1957;
2. Німеччина – 25 березня 1957;
3. Франція – 25 березня 1957;
4. Італія – 25 березня 1957;
5. Люксембург – 25 березня 1957;
6. Нідерланди – 25 березня 1957;
7. Ірландія – 01 січня 1973;
8. Данія – 01 січня 1973;
9. Греція – 01 січня 198;
10. Іспанія – 01 січня 1986;
11. Португалія – 01 січня 1986;
12. Фінляндія – 01 січня 1995;
13. Швеція – 01 січня 1995;
14. Австрія – 01 січня 1995;
15. Естонія – 01 травня 2004;
16. Латвія – 01 травня 2004;
17. Литва – 01 травня 2004;
18. Польща – 01 травня 2004;
19. Чехія – 01 травня 2004;
20. Словаччина – 01 травня 2004;
21. Угорщина – 01 травня 2004;
22. Словенія – 01 травня 2004;
23. Кіпр – 01 травня 2004;
24. Мальта – 01 травня 2004;
25. Болгарія – 01 січня 2007;
26. Румунія – 01 січня 2007;
27. Хорватія – 01 липня 2013.

До складу ЄС також входять французькі заморські території та іспанські напіванклави Сеута та Мелілья, що розташовані за межами Європи.

У 2016 році на референдумі у Великій Британії поставили питання про вихід з Європейського Союзу. З незначною перевагою перемогу здобули прихильники «Брексит». Це був другий референдум на тему членства Британії в ЄС, перший відбувся у 1976 році, через два роки після вступу. Але в 1975 році дві третини виборців проголосували за те, щоб залишитись в Євросоюзі.

На другому референдумі про ЄС у 2016 році 52 % британців обрали вихід з Євросоюзу в той час як 48 % виступили за продовження членства в Союзі.

1.2. Структура Європейського Союзу

Євросоюз – це міжнародне утворення, в якому поєднуються ознаки міжнародної організації та держави, але з юридичного погляду він не є ні тим, ні іншим.

Це об’єднання країн провадить політику, спрямовану на інтеграцію європейського регіону. У ЄС діє стандартизована система законів та спільний ринок, загальна зовнішня та безпекова політика. 20 країн ЄС ввели в обіг єдину валюту євро.

На території ЄС проживає близько 450 мільйонів жителів, які можуть вільно пересуватися в межах Шенгенської зони без паспортного контролю, а також безперешкодно проживати та працювати в будь-якій країні ЄС.

Євросоюз є суб’єктом міжнародного публічного права та має такі інститути влади:

- Європейський парламент;
- Європейську комісію;
- Європейську раду;
- Суд ЄС;
- Європейську рахункову палату;

- Європейський центральний банк.

Протягом семи десятиліть інституційна система ЄС зазнавала постійних змін, що були зумовлені напрямками європейської інтеграції. Вона ґрунтується на низці угод, починаючи з Паризького договору про створення Європейської спільноти вугілля та сталі (1951) і Римського договору (1957), закінчуючи Угодою про Європейський Союз (Маастрихт, 1992), Амстердамським договором (1997), Ніццьким договором (2001) та Лісабонським договором (2007).

Структура Європейського Союзу організована на основі загальних принципів західної політичної системи. Засновники європейських спільнот спочатку планували створити інституційну систему, що відображала б склад держав-членів у законодавчому органі, виконавчому органі та судовому органі. Усі інституції мали бути незалежними від національних органів влади членів і розміщуватись в одному місці на території Європейських Спільнот.

Лорд Кокфілд, який був членом Європейської Комісії, зазначав, що Європейська Спільнота переважно є французьким витвором: її філософські основи – французькі. І до сьогодні однією з робочих мов залишається французька.

Тому логічно, що інституційна будова ЄС відображає в своїй основі вчення француза Монтеск'є про конституційну державу й поділ влади на законодавчу, виконавчу і судову. [67]

Сандро Гоцці, який раніше працював у кабінеті голови Європейської Комісії Романо Проді і був радником з європейської політики його наступника Жозе Мануеля Барозу, підкреслював, що окрім впливу французької моделі, також мають вагу німецька та англійська адміністративні моделі.

На думку Сандро Гоцці структура адміністрації Європейського Союзу об’єднує два принципи німецької моделі публічного адміністрування: принцип кола обов’язків (Ressortprinzip) та робочого контролю (Mitbestimmung).

Перший конституційний принцип забезпечує кожному міністру кабінету міністрів ЄС абсолютну незалежність у межах відповідальності його профільного міністерства. Тоді як другий принцип визначає роль, яку персонал та профспілки відіграють у процесі найму та просуванню по кар'єрній драбині.

Доцільно зазначити про роль навчання державних службовців у країнах-членах ЄС. Кожні три роки державні службовці в країнах-членах ЄС оновлюють свої професійні знання. Знання іноземних мов обов'язкове для всіх категорій та рангів державних службовців. Навчання державних службовців започаткувала саме англійська публічна служба, де акцент ставлять на якості управління, застосування кодексів як поведінки, так і кодексу корпоративного управління. Саме англійська публічна служба надає велику увагу навчанню персоналу протягом усього періоду професійного життя державного службовця.

Інституції ЄС забезпечують основні функції, які включають політичну, законодавчу та судову діяльність, а також допоміжні функції, такі як консультативно-дорадчу, інвестиційну, контрольну та правоохоронну. Тобто, безперечно, функції, виконувані інститутами ЄС, аналогічні тим, що їх здійснюють законодавчі, виконавчі, судові, адміністративні органи держави, але, з іншого боку, однією з особливостей Європейського Союзу є суміщення функцій, коли їх реалізація покладена на різні інститути.

Отже, неможливо асоціювати певну функцію з єдиним інститутом, що виконує виключно законодавчі, виконавчі або інші повноваження. Система організації влади в ЄС передбачає розподіл функцій між різними інститутами та забороняє концентрацію однієї з гілок політичної влади в рамках одного органу.

Кожен з органів (інститутів) виконує контрольні функції як юридичного, так і політичного характеру. Здійснюється контроль внесенням вотуму недовіри, через заслуховування звітів, перевірку рахунків і аналіз законності конкретних дій.

Інституційна система ЄС об’єднує як міждержавні, так і наднаціональні інституції. Офіційні представники держав-членів входять до органів першого типу.

Кожною державою призначаються незалежні особи, які є представниками своїх урядів, але в той самий час вони не зобов’язані відповідати будь-яким інструкціям свого уряду. Таким чином знаходять спільний знаменник в діяльності різних урядів ЄС і підтримується відповідний паритет між інтересами ЄС і державами-членами ЄС.

Інституції ЄС розміщені у різних державах-членах. Це ще називають поліцентричністю структури Європейського Союзу.

В Амстердамському договорі свого часу була затверджена подібна поліцентрична структура, що дозволяла ефективно працювати інституціям ЄС, розміщених у різних державах. Цей підхід до формування європейських інституцій виявився доволі ефективним і працює таким чином до теперішнього часу.

Поліцентричність інституційної системи ЄС зазначається в протоколі № 6 Лісабонського договору «Розташування інститутів та підрозділів Європейського Союзу». Існує ціла низка принципів поліцентричності. Розглянемо деякі з них.

Перший принцип – принцип пріоритетності правових норм і дотримання норм європейського законодавства, що є однією з основ інституційної системи. Установчі договори підкреслюють важливість зміцнення «acquis communautaire», що має бути основою для забезпечення ефективності механізмів та інститутів Спільноти.

Другий принцип «цілісності та єдності інституційного механізму Європейського Союзу» полягає втому, що кожен інститут ЄС є також інститутом для інших спільнот. Лісабонський договір, який скасував систему трьох опор і запровадив єдину інституційну структуру (ст. 13(1) ДЄС), надав Союзу статус юридичної особи, що реалізується через єдину систему інститутів Союзу.

Третій принцип «поділу влад» охоплює інституційний механізм ЄС з одного боку, в умовному розподілу владних повноважень між різними інститутами, а також у незалежності інституцій ЄС одна від одної. З іншого боку, він передбачає встановлення системи стримувань і противаг між ними.

Нормативним відображенням такого принципу є положення, закріплені в установчих договорах, що стосуються вертикального та горизонтального поділу компетенції в ЄС. Вертикальний поділ компетенції означає розмежування повноважень між державами-членами та Європейськими Спільнотами (ст. 4 ДЄС).

Принцип «горизонтального поділу компетенції» визначається повноваженнями органів ЄС, а також формами та методами їх співпраці, які також закріплені в установчих договорах.

Четвертий принцип спрямований на створення і підтримку балансу між владними повноваженнями та інтересами різних інститутів, що гармонійно поєднується з принципом поділу влад, зокрема в аспекті стримувань і противаг.

Принцип «інституційного балансу», сформульований Європейським судом у справі «Європарламент проти Ради» підкреслює «систему розподілу владних повноважень між інститутами Спільноти, кожний з яких виконує свою унікальну функцію в інституційній структурі Спільноти та у вирішенні завдань, що постають перед нею».

Цей принцип вимагає, щоб кожен інститут мав достойний рівень самостійності для виконання своїх повноважень. Він забороняє безумовну передачу повноважень іншим інститутам або структурам, а також вимагає поваги до прав і повноважень інших інститутів.

П’ятий принцип роботи європейських інституцій було додано до Лісабонського договору. Цей принцип стосується пропорційності та субсидіарності. Законодавчо закріплений в установчих договорах (ст. 5 ДЄС) і спеціальному протоколі № 2 «Про застосування принципів субсидіарності та пропорційності». Згідно з принципом надання повноважень,

Європейський Союз діє в тих межах, які надали йому країни-члени ЄС. Залишаються за державами-членами повноваження, яких не надано союзові згідно з договорами.

Європейський Союз у своїй діяльності послідовно дотримується угод, що були започатковані ще з 1956 року. Договори час від часу змінюються, доповнюються, враховуючи реалії сьогодення. Якщо держави не можуть самостійно досягти згоди у вирішенні регіональних або місцевих рівнях, питання вирішуються на рівні ЄС, враховуючи інтереси як окремих держав, так і ЄС в цілому.

Шостий принцип – це принцип ефективності. Сама назва говорить про дію цього принципу. Якщо говорити відверто, то ефективність роботи ЄС надто прагматична. Питання, які мають безпосередню зацікавленість для ЄС, вирішуються дуже швидко. Але, як показує досвід 2022-2024 років, рішення ЄС щодо допомоги України приймалися не надто ефективно. Іноді просто катастрофічно затягувались або зовсім відкладались на певний час. У результаті страждали цивільні верстви населення України, недочекавшись прийняття рішень щодо ефективної співпраці.

Сьомий принцип – принцип відповідності. Він відображає відповідність поступового процесу змін законодавства ЄС з плином часу. Одночасно ці зміни відбуваються і у законодавствах країн-членів ЄС. Як правило, ці події узгоджуються у часі. Зміни, що відбуваються на рівні країн-членів ЄС паралельно також відображені в засновницьких договорах ЄС. Іншими словами, інституційна структура ЄС із часом швидко пристосовується до економічного, політичного середовища, яке безперервно змінюється. Щодо принципу відповідності зазначимо, що російсько-українська війна надала шанс ЄС переглянути свої погляди на принципи співіснування з іншими державами.

Широкомасштабна війна в Україні оголила всі приховані недоліки роботи ЄС. І незважаючи на велику допомогу біженцям з України, яку надавали і надають країни-члени ЄС, всі ці недоліки, а іноді просто

недалекоглядність, політична сліпота щодо співпраці з росією, яка маніпулювала і досі маніпулює європейськими політиками, вимагає перегляду принципів роботи ЄС.

Можна ще перераховувати принципи роботи ЄС, але варто зазначити, більшість цих принципів не працюють під час війни. Надто довго європарламентарі вирішували питання надання зброї в перші дні повномасштабного вторгнення. Саме в ці дні вирішувалась доля не тільки України, вирішувалась доля всієї Європи. Європи, яка спокійно спостерігала за бомбардуваннями по цивільним містам України, і недуже поспішала вирішувати питання щодо військової допомоги. Як часто українці чули про «глибоку стурбованість». Україна і тоді, і тепер сподівається не на «стурбованість» Європарламенту і його політиків, а на рішучі дії, прийняття відповідальних політичних рішень.

Європейський Союз сьогодні фактично стримує перспективи розвитку ЄС для пришвидшеної інтеграції, зокрема для України. З однієї сторони, парламентарі Євросоюзу розуміють реалії сьогодення, розуміють, що Україна фактично відстоює не тільки свої кордони, а і захищає від вторгнення росії на територію ЄС (і НАТО в тому числі). Як зазначалося вище, країни-члени ЄС виділяють кошти і не малі на українських біженців, але фактично за рахунок українських біженців, а це молоді жінки з дітьми, які працюють на економіку тієї країни, де зараз проживають, і де-факто поповнюють бюджет не України, а країни, яка дала їм притулок.

Перш за все ЄС прагне уникати багатошвидкісної інтеграції. Це процес, де різні країни рухаються до європейської інтеграції з різною швидкістю, що може призвести до розколу ЄС. Особливо це стосується саме України. Незважаючи на всі реформи, які виконано, на адаптацію законодавства до вимог ЄС, Україна, що відстоює безпеку всієї Європи, має очікувати, бо принципи неподільності, що закладені Римськими угодами для європарламентарів понад усе.

Європа має безліч проблем, які не висвітлюють на загал. Це і економічна, і соціальна згуртованість, робота інвестиційних фондів, які не є складовими інституцій ЄС, але відіграють ключову роль у розвитку економіки як країн-ЄС, так і країн-реципієнтів їхньої інвестиційної діяльності. За рахунок інвестиційної діяльності інвестиційних фондів і компаній кожна країна намагається повернути до бюджету ЄС ті кошти, які були на неї витрачені.

У ЄС починаючи з 1960 року ефективно діють наступні інвестиційні фонди:

1. Європейський соціальний фонд (ЄСФ). Інвестиції цього фонду спрямовуються на адаптацію змін на ринку праці, допомога безробітним та соціально незахищеним верствам населення. Активно сприяють професійній підготовці та працевлаштуванню робітників.

2. Європейський фонд реконструкції і розвитку (ЄФРР). Фонд засновано у 1975 році, коли стали членами ЄС Велика Британія, Ірландія, Данія. Цей фонд створено з метою вирівнювання економічного розвитку у найбідніших регіонах ЄС. Основна мета фонду не дати просідати в економічному плані жодному регіону ЄС.

3. Фонд згуртованості. Його засновано у 1993 році відповідно до Маастрихтського договору. Мета фонду – охорона навколишнього середовища та розвиток інфраструктурних об’єктів

4. Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільської місцевості. Метою фонду є залучення інвестицій в конкурентоспроможне сільське господарство.

5. Європейський морський та рибальський фонд. Заснований вже у 2014 році. Мета фонду залучити інвестиції для розвитку риболовної галузі, створення нових робочих місць.

6. Фонд солідарності ЄС. Мета фонду – надання невідкладної допомоги у разі природних катастроф. З 2002 року по 2024 рік кошти фонду використовувались для подолання наслідків 70 катастроф.

В Європейському Союзі для країн–кандидатів ефективно працює Інструмент передвступної допомоги (IPA). IPA включає допомогу країнам-кандидатам, транскордонне співробітництво, регіональний та економічний розвиток, фінансування розвитку сільського господарства.

Європейська Рада є одним із ключових інститутів ЄС, що відповідає за визначення загальних політичних орієнтирів та пріоритетів розвитку ЄС, забезпечуючи стратегічний імпульс для його подальшого поступу (ст.15(1) ДЕС). Водночас, вона не здійснює законодавчих функцій.

Засідання Європейської Ради відбуваються на найвищому рівні за участі глав держав і урядів країн-членів ЄС, тому ці зустрічі отримала назву самітів (від англійського поняття «summit» – дипломатія найвищого рівня).

У грудні 2000 року, напередодні значного розширення ЄС на схід та пов’язаних із цим інституційних змін, було ухвалено рішення про постійне розташування Європейської Ради у Брюсселі, столиці Бельгії. У 2004 році у зв’язку з подальшим розширення і рішенням проводити саміти виключно в Брюсселі, лідери ЄС схвалили проект будівництва окремої будівлі для Європейської Ради.

До кінця 2016 року офіси Європейської Ради та її засідання розміщувалися в будівлі Ради ЄС «Justus Lipsius». У грудні 2016 року новозведена будівля, що отримала назву «Будинок Європи» відкрила свої двері для оглядових екскурсій, а з січня 2017 року тут офіційно проводяться засідання Європейської Ради, що тривають і зараз.

Сьогодні «Будинок Європи» є основним місцем для проведення засідань Європейської Ради та Ради ЄС, а також багатосторонніх самітів. У цій будівлі розміщені офіси Президента Європейської Ради та делегацій держав-членів.

Європейська Рада визначає політичний порядок денний ЄС, що робить її ключовим двигуном європейської інтеграції. Це зазвичай здійснюється шляхом ухвалення висновків на кожному засіданні, у яких окреслюються

актуальні для ЄС питання та визначаються конкретні заходи або цілі, яких слід досягти.

Крім того, у висновках Європейської Ради можуть встановлюватися строки для досягнення домовленостей із певних питань або подання законодавчих ініціатив. Завдяки цьому, Європейська Рада не лише формує політичний порядок денний союзу, а й активно впливає на його розвиток. У своїй діяльності вона фактично виконує роль «колективного глави держави» ЄС.

Європейська Рада відіграє ключову роль у щорічному циклі європейського семестру ЄС. Під час березневого засідання вона оцінює економічну ситуацію в союзі та аналізує прогрес у досягненні його стратегічних цілей. Спираючись на результати цієї оцінки, Європейська Рада надає рекомендації щодо фіскальної, економічної та структурної політики.

На червневому засіданні Європейська Рада затверджує остаточні рекомендації, у яких вона визначає пріоритети для кожної країни-члена на наступні 12-18 місяців.

У процесі європейського семестру також беруть участь інші інститути ЄС:

- Європейська Комісія аналізує економічні результати за попередній рік і готує проекти рекомендацій для держав-членів.
- Рада ЄС обговорює та затверджує ці рекомендації.
- Європейський Парламент висловлює свою позицію щодо політики зайнятості.
- Держави-члени встановлюють власні національні цілі, визначають пріоритети та розроблюють плани їх досягнення.

Таким чином, Європейська Рада забезпечує загальну координацію політики ЄС, спрямовану на економічну стабільність.

Відповідно до статті 68 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЕС), Європейська Рада відповідає за визначення стратегічних орієнтирів для законодавчого та оперативного планування в межах простору

свободи, безпеки та правосуддя. Вони базуються на пріоритетах стратегічного порядку денного ЄС і охоплюють питання, що стосуються контролю кордонів, міграційної політики, надання притулку, а також співпраці між поліцейськими та судовими органами.

Щодо історії створення Європейської Ради, то вона була заснована у 1974 році з ініціативи президента Франції. ЇЇ поява стала продовженням практики зустрічей глав-держав і урядів, які проводилися ще з 1961 року. Перші такі зустрічі відбулися у лютому та липні 1961 року в Парижі та Бонні за ініціативою президента Франції Шарля де Голля, який прагнув зменшити вплив наднаціональних інституцій у Спільноті. На відміну від попередніх неформальних зустрічей, Європейська Рада мала працювати на постійній основі, збираючись принаймні двічі на рік для обговорення ключовий політичних і стратегічних питань.

Важливою віхою в історії стала Гаазька зустріч 1969 року, що стала першою значущою нарадою такого рівня. Саме тоді було прийняте рішення про приєднання Великої Британії до Європейської Спільноти, що мало значний вплив на подальшу інтеграцію в Європі. Але вже за два роки Велика Британія оголошує про перший референдум щодо виходу із Європейської спільноти. Референдум не набрав достатньої кількості голосів. В 2016 році Велика Британія знов підняла питання щодо брекзіту. В 2018 році шляхом брекзіту вийшла із складу ЄС.

Перше засідання Європейської Ради відбулося у березні 1975 року в Дубліні під головування Ірландії. Уже в 1977 році діяльність була офіційно закріплена в Лондонській декларації про Європейську Раду, яка надала їй статусу потенційної міждержавної конференції при ЄС.

Європейська Рада вперше була згадана в офіційних договорах у Єдиному європейському акті 1987 року, тоді як її офіційний статус і роль були закріплені в Маастрихтському договорі 1992 року. Після набуття чинності Лісабонського договору Європейська Рада стала повноцінним інститутом ЄС.

Європейська Рада об’єднує Голову Ради, глав держав або урядів країн-членів ЄС і Голову Європейської Комісії, який не має права голосу. У засіданнях бере участь також Верховний представник ЄС із питань зовнішньо політики і безпеки. Якщо цього вимагає порядок денний, члени Європейської Ради можуть запросити на засідання відповідних міністрів своїх урядів.

Більшість членів Європейської Ради мають партійну приналежність на національному рівні та часто входять до європейських політичних об’єднань.

Однак під час ухвалення рішень політична орієнтація лідерів зазвичай не є визначальним чинником.

Голова Європейського Парламенту не є постійним учасником засідань Європейської Ради, проте може бути запрошений для виступу на її першому засіданні. Такий виступ стосується позиції Парламенту щодо ключових питань, важливих для ЄС. Це можливо лише за умови відсутності заперечень з боку Європейської Ради, тобто за одностайним рішенням її членів.

Зустріч із представниками третіх країн, міжнародних організацій чи іншими зовнішніми особами можуть відбуватися лише у виняткових випадках. Такі контакти дозволяються за умови попередньої одностайної згоди Європейської Ради.

Глави держав і урядів також можуть консультуватися зі своїми постійними представниками при ЄС через так звану групу Антікі. Ця група названа на честь італійського дипломата Паоло Антікі, який був її першим головуючим. Вона складається із дипломатів, які представляють постійні представництва держав-членів і відповідає за підготовку до самітів Європейської Ради. Також на самітах присутні перекладачі, оскільки учасники мають право виступати рідною мовою, що забезпечує ефективну комунікацію між представниками різних держав.

Коли Європейська Рада ухвалює рішення за процедурою кваліфікованої більшості, застосовуються вимоги частини 2 статті 238 Договору про функціонування ЄС. Для ухвалення рішення необхідно, щоб його підтримали щонайменше 55% членів Європейської Ради, які

представляють держави-члени. У певних випадках рішення ухвалюються за підтримки не менше 72% членів Ради, що представляють держави, населення яких становить не менше 65 % від загальної кількості населення ЄС.

У виняткових випадках, коли ситуація вимагає негайних рішень, Європейська Рада може ухвалити рішення за письмовою процедурою, ініційованою її Головою. Однак ця процедура можлива лише за умови одностайної згоди всіх членів Ради, які мають право голосу.

Остаточні рішення підписуються Головою Європейської Ради та Генеральним секретарем Ради ЄС. Якщо рішення не має конкретного адресата, воно публікується в офіційному журналі ЄС.

Голова Європейської Ради представляє її перед Європейським Парламентом регулярно звітуючи про результати засідань Європейської Ради.

Крім того, член Європейської Ради, що представляє державу-член, яка головує в Раді ЄС доповідає в Європейському Парламенті про досягнення головування та його пріоритети за відповідний шестимісячний період.

Європейська Рада обирає свого Голову кваліфікованою більшістю голосів та строк два з половиною роки з можливістю переобрання на один додатковий термін.

У разі серйозного порушення обов’язків або виникнення перешкод для виконання функцій Європейська Рада має право припинити повноваження Голови, застосовуючи ту саму процедуру, що й під час обрання.

Оскільки до Європейської Ради входять глави держав або урядів країн-членів ЄС, цей орган поєднує у собі виконавчі повноваження національного рівня, що надає йому значний вплив як у межах Європейського Союзу, так і за його кордонами, особливо у сферах зовнішньої політики та питань юстиції.

Виконуючи низку важливих функцій, які зазвичай належать до компетенції Ради ЄС фактично Європейську Раду можна розглядати як її найвищу політичну конфігурацію. Цей інститут, зокрема затверджує кандидатуру на посаду Голови Європейської Комісії. Завдяки цьому

Європейська Рада часто сприймається як головний політичний орган Європейського Союзу.

Водночас цей інститут нерідко зазнає критики за недостатню ефективність у питаннях зовнішньої політики ЄС. Основною причиною такої критики є відсутність власної адміністративної структури та обмежень її повноважень, зокрема відсутність законодавчих функцій.

Європейський Парламент є єдиним органом ЄС, депутати якого обираються безпосередньо громадянами країн-членів шляхом загальних прямих виборів. Такий підхід забезпечує парламенту пряму демократичну легітимність. Парламент виступає посередником між громадянами Європейського Союзу та іншими інституціями ЄС, представляючи їхні інтереси у процесі прийняття рішень.

Таким чином, Європейський Парламент відіграє ключову роль у забезпеченні демократичної легітимності ЄС, будучи голосом його громадян та важливим учасником законодавчого процесу на європейському рівні.

Вибори до Європейського Парламенту проводяться кожні п’ять років на основі прямого загального виборчого права шляхом вільного і таємного голосування. Європейський Парламент готує пропозиції щодо встановлення правил, необхідних для обрання своїх членів. Ці правила мають забезпечити єдину виборчу процедуру для всіх держав-членів або ґрунтуватися на спільних принципах, які є універсальними для всіх країн ЄС.

Практика проведення виборів до Європейського Парламенту відрізняється в залежності від держави-члена, однак існують спільні принципи, серед яких ключовими є обов’язкове використання пропорційної виборчої системи в усіх країнах ЄС. Такий підхід забезпечує рівні можливості як для великих, так і для малих політичних партій, дозволяючи їм отримувати представництво в Європейському Парламенті.

Виборці в країнах Європейського Союзу мають можливість впливати на порядок розташування кандидатів у виборчих списках. У більшості держав-членів застосовується преференційна система голосування, яка

дозволяє виборцям підтримувати кількох кандидатів, визначаючи рівень своєї симпатії шляхом надання преференцій, наприклад зміною позиції кандидата у списку.

Деякі країни мають унікальні особливості виборчої системи. Наприклад, у Швеції дозволяється додавати або видаляти кандидатів із списку.

Країни-члени ЄС мають право самостійно визначати точну дату виборів, враховуючи традиції голосування. Країни ЄС мають свободу вибору дати виборів. Наприклад, деякі країни проводять голосування протягом двох днів. Однак, жодна країна не може оголосити результати виборів, доки голосування не завершиться в усіх країнах-членах ЄС.

За загальним правилом, громадяни країн-членів ЄС, які досягли віку 18 років, мають право голосувати на виборах до Європейського парламенту.

Громадяни ЄС, які проживають в іншій країні, ніж їхня країна-походження, можуть голосувати або в країні проживання, або в країні походження.

Якщо голосування на європейських виборах є обов'язковим в країні проживання і особа зареєструвалася для голосування в цій країні, вона зобов'язана голосувати так само, як і громадяни цієї країни.

1.3. Цілі, принципи, повноваження Європейського Союзу

Цілі та завдання, сформульовані в рамках ЄС, і правові принципи, на яких вони ґрунтуються, є важливою передумовою розуміння процесів європейської інтеграції. Для цього необхідно звернутись до текстів договорів або ж до правових актів реформаторської спрямованості, які змінюють чи доповнюють ці договори. Неважко буде переконатись у тому, що діяльність ЄС рухається практично до діапазону завдань, притаманного класичній країні.

Одним із стрижневих чинників, що надають поступального руху процесові європейської інтеграції з кінця Другої світової війни, або головною

рушійною силою було переконання, що край війнам на європейському континенті може покласти лише об'єднання Європи. Цей лейтмотив пронизує зміст договорів про заснування Європейського Союзу.

В цих договорах сформульовано такі найважливіші цілі:

- збереження і зміцнення миру;
- створення спільного ринку шляхом економічне об'єднання в інтересах усіх громадян ЄС;
- прагнення до політичної єдності;
- зміцнення та сприяння соціальній згуртованості ЄС.

Міжнародні договори, до яких належить і Договір про ЄС (ДЄС), розпочинаються з преамбули, де змальовуються історико-політичне значення, цільові настанови та спонукальні мотиви відповідного договору.

До основних цільових настанов, вміщених у преамбулі ДЄС, відносяться:

- подолання ліній поділів, сповідування демократії, прав людини та принципів правової держави;
- зміцнення солідарності між народами;
- захист фундаментальних соціальних прав;
- посилення процесів конвергенції національних економік країн-членів ЄС;
- утвердження демократії та підвищення дієвості в роботі органів влади;
- побудова спільного внутрішнього ринку;
- запровадження спільного громадянства ЄС;
- сприяння економічному і соціальному прогресу з урахуванням тенденцій розвитку на далеку перспективу;
- створення стабільної єдиної грошової одиниці;
- посилення згуртованості та охорона довкілля;
- поетапна розробка спільної оборонної політики;

- здійснення спільної політики з питань безпеки та зовнішніх відносин;
- сприяння свободі пересування;
- створення дедалі тіснішого союзу європейських народів, в якому рішення приймаються на основі принципу субсидіарності.

Ці цілі ЄС детальніше конкретизуються у ДЄС. Також, наведені цілі та завдання співтовариства доповнювались під час інтеграційного процесу.

У ст. 2 ДЄС вміщено перелік першочергових цілей ЄС:

1. Гармонійний, збалансований і стабільний розвиток економіки в ЄС.
2. Високі рівень зайнятості та ступінь соціальної захищеності.
3. Високий рівень конкурентоспроможності та конвергенція економічного потенціалу.
4. Рівність чоловіка та жінки.
5. Збільшення тривалості і якості життя.
6. Постійне економічне зростання, що не веде до інфляції.
7. Високий рівень охорони навколишнього середовища і якісне покращення екологічних параметрів довкілля.
8. Сприяння економічній і соціальній згуртованості та солідарності.
9. Підтримка екологічної політики, яка ґрунтується на принципі відкритої ринкової економіки та вільної конкуренції.
10. Цінова стабільність.

Економічна інтеграція, згідно з уявленнями фундаторів ЄС, неминуче мала призвести до інтеграції політичної (за так званим принципом «концентричних кіл»), про що згадувалось вище. Отже, економічне єднання ніколи не вважалось самоціллю чи кінцевою стадією європейської інтеграції. Воно скоріше сприймалось як проміжний етап на шляху до політичного єднання.

Відповідно до ст. 3 (кол. ст. 3) ДЄС передбачено такі види діяльності:

- заборона на запровадження мита та кількісні обмеження експорту та імпорту товарів у межах співтовариства, а також скасування всіх заходів подібного спрямування;
- спільна торговельна політика;
- створення внутрішнього ринку, характерними ознаками якого є усунення бар'єрів на шляху вільного руху товарів, людей, послуг та капіталів країн-членів;
- здійснення заходів щодо імміграції та пасажирських перевезень;
- спільна політика в галузі сільського та рибного господарства;
- спільна транспортна політика;
- створення системи, що усуває можливість спотворень конкурентного середовища в рамках внутрішнього ринку;
- гармонізація національних систем законодавства;
- координація політики зайнятості країн-членів і розробка узгодженої стратегії забезпечення зайнятості;
- соціальна політика з використанням європейського соціального фонду;
- екологічна політика;
- підвищення конкурентоспроможності промисловості Європейського Співтовариства.
- сприяння науковим дослідженням та технологічним розробкам.
- сприяння побудові транс'європейських мереж;
- розвиток високоякісної загальної та професійної освіти та сприяння розквіту культурного життя в країнах-членах;
- політика в галузі співробітництва з країнами, що розвиваються;
- надання асоційованого членства іншим країнам та суверенним територіям з метою розширення торговельних зв'язків і сприяння економічному розвитку;
- покращення захисту прав споживачів;

- реалізація заходів в енергетичному секторі.

Розглянемо повноваження ЄС. Якщо поглянути на той перелік завдань, який надає Європейському Співтовариству характер квазі-держави і охоплює відповідні сфери його діяльності, постає питання: хто, як і в якій формі займається їх реалізацією? Іншими словами: як виглядає розподіл повноважень між європейським і національним чи субрегіональними рівнями з огляду на цей перелік завдань? При відповіді на це запитання досить швидко переконуєшся в тому, що Європейський Союз суттєво відрізняється від традиційних федеративних систем, де, як наприклад, у Федеративній Республіці Німеччині, існує чітке розмежування компетенцій між федеральним та земельним рівнями.

У ДЄС відсутні положення щодо виняткових повноважень ЄС та його конкуруючих повноважень, які розподіляються між ними та країнами-членами. А тому і не дивно, що питання про те, які повноваження – ексклюзивні (тобто виняткові), конкурентні чи паралельні – мають здійснюватися співтовариством в кожному окремому випадку, зумовило чимало правових суперечностей. Ці суперечки в деяких випадках вдалось залагодити лише після прийняття рішення Європейським Судом.

Найважливіші норми щодо розподілу повноважень вміщено в преамбулі ст. 2 (кол. ст. 2) та ст. 3 (кол. ст. 3) ДЄС. Саме тут названо цілі, завдання та види діяльності співтовариства, дається характеристика правових підвалин у здійсненні органами співтовариства делегованих їм повноважень, Ці договірні основи використовуються у практиці Європейського Союзу при вирішенні питань про уточнення повноважень співтовариства чи їх обмеження.

Стосовно ексклюзивних (виняткових) повноважень співтовариства. Ті сфери діяльності, де правові акти можуть ухвалюватися лише співтовариством, належать до виняткових повноважень співтовариства. Повноваження такого типу є:

- встановлення митних тарифів (ст.26 ДЄС);

- спільна торговельна політика (ст.133 ДЄС).

Країни-члени мають можливість реалізовувати відповідні заходи в цих галузях лише у разі невикористання співтовариством своїх виняткових повноважень. Однак навіть за таких умов це можна робити лише після попередніх консультацій із комісією. При цьому країни-члени реалізують відповідні дії в однобічному порядку і в якості «представника спільних інтересів». Водночас ухвалені заходи не повинні порушувати чинних правових положень ЄС.

Навіть, якщо, на перший погляд, складається враження, що європейська інтеграція схожа на вулицю з однобічним рухом (з єдиним напрямком: утвердженням наднаціонального підходу), насправді вона не є процесом, що розгортається за шаблоном, із попередньо визначеним напрямком руху до мети. Її характер визначається конструктивною поліваріантністю, яка, з одного боку, викликає чимало суперечок в самому ЄС, з іншого ж боку, сприяє пошуку (і, як правило, віднаходженню) прагматичних та динамічних рішень, що надають нових імпульсів процесу інтеграції. Поліваріантність зумовлюється, насамперед, неоднорідністю інтересів країн-членів Європейського Союзу.

У зв’язку із поетапним розширенням Європейського Союзу (тоді ще ЄЕС), що розпочалось у 70-х роках, і внаслідок якого кількість країн-членів збільшилось з 6 до 27, попри всі інтеграційні намагання, об’єктивно виросло і розмаїття інтересів. Це розмаїття сприяє конструктивній поліваріантності та динамічності європейської інтеграції, однак воно може стати й серйозною перешкодою на її шляху.

Це відбувається тоді, коли доводиться мати справу не з конструктивним, а деструктивним багатоголоссям. Йдеться про випадки, коли не вдається досягти гармонії (хоча б приблизної) між різними інтересами країн-членів ЄС, у зв’язку з чим блокується, або навіть паралізується робота Європейського Союзу.

Рішення в Європейському Союзі приймаються спільно різними інституціями, кожна з яких має свою роль. Європейська Рада визначає загальні напрямки та пріоритети для ЄС. Європейський Парламент та Рада ЄС спільно ухвалюють закони. Європейська Комісія розробляє та пропонує на розгляд європарламентарям нові закони.

Європейський Союз розробив для адаптації законодавства країн-претендентів до ЄС так звані Директиви ЄС. Директиви ЄС не мають юридичної сили, але вони мають рекомендаційний характер і виконуються беззаперечно всіма країнами як Євросоюзу, так і країнами-претендентами. Директиви ЄС є спільним знаменником, який поєднує законодавство країн-держав Європейського Союзу і законодавство ЄС.

Директиви ЄС крок за кроком спрямовують національні законодавства до єдиного законодавства ЄС. За допомогою директив Європейського Союзу і відбувається адаптація законодавства України до законодавства ЄС. Цікавим є той факт, що самі країни-члени ЄС беззаперечно виконують директиви ЄС. В той самий час дозволяють кожній країні самостійно обирати, як саме це зробити. Країнам членам зазвичай дається два роки на впровадження директив в національне законодавство.

Важливо зазначити той факт, що із всіх країн-членів Європейського Союзу три країни федеративні, решта країн унітарні. Федеративні країни так само як і унітарні при адаптації законодавства до законодавства ЄС використовували директиви Європейського Союзу. Мова йде про такі федеративні держави як Німеччина, Австрія, Бельгія. Тобто, можна зазначити, що директиви ЄС при адаптації законодавства країн-членів слугують тим спільним знаменником, який дозволяє державам з різним устроєм (унітарна чи федеративна держава) здійснювати адаптацію національних законодавств до законодавства Європейського Союзу.

Директиви ЄС підлягають виконанню на всій території Європейського Союзу. Для країн-кандидатів при адаптації національних законодавств до виконання застосовуються ті ж самі директиви. Станом на 2025 рік директиви

ЄС перекладені на всі національні мови країн-членів та країн-претендентів до вступу до Європейського Союзу.

Процес ухвалення рішень детально описаний в основних договорах ЄС. Усі акти європейського законодавства спираються на конкретні статті договорів, які слугують їхньою правовою основою.

Європейський Союз – це не просто політичний та економічний альянс, створений для вирішення ситуативних завдань, а передусім спільнота, об'єднана спільними європейськими цінностями. Як зазначалось вище, об'єднанню сприяють в тому числі і директиви ЄС. Держави, які підписали ДЄС, підтвердили свою відданість принципам захисту людської гідності, свободи, рівності, демократії, прав людини і верховенства права. У разі загрози цим цінностям у будь-якій країн з членів, інші держави можуть ініціювати процедуру, що законодавчим шляхом може призвести навіть до позбавлення країни-порушниці права голосу в Раді ЄС.

Процедура, визначена статтею 7 Договору про Європейський Союз, виглядає так:

Перший етап – попередження. Ініціювати розгляд ситуації в окремій державі-члені можуть Європейська Комісія, Європейський парламент, або третина країн-членів-ЄС. Держава, щодо якої виникли питання, має право викласти свою позицію перед Європейською Радою, до складу якої входять глави держав та урядів країн ЄС, президент Європейської Ради та голова Єврокомісії.

Після цього Європейська Рада проводить голосування, щоб встановити, чи існує в цій країні «явний ризик серйозного порушення» основоположних цінностей ЄС. Для ухвалення такого рішення потрібна підтримка чотирьох п'ятих держав-членів, що наразі становить 22 країни. На цьому етапі рада також може надати відповідні рекомендації і здійснювати регулярний моніторинг для оцінки, чи покращилась ситуація у відповідній державі.

Другий етап: відбувається дисциплінарна процедура. На цьому рівні ескалації враховується думка третини держав-членів ЄС або Європейської комісії.

Для подальшого розгляду необхідна згода Європейського парламенту, щоб Європейська Рада могла визначити, чи має місце порушення законодавства ЄС основоположних цінностей країною-членом. Прикладом може слугувати надання Європейським парламентом згоди на запуск дисциплінарної процедури щодо Угорщини.

Третій етап: застосування санкцій. Якщо Європейська Рада одноголосно встановлює факт порушення договору ЄС, щодо країни-порушника можуть бути запроваджені санкції. Для ухвалення такого рішення потрібна вже не одностайність, а кваліфікована більшість (наразі 21 держава-член, яка представляє щонайменше 65% населення ЄС).

Відповідно до статті 7 Європейська Рада має право голосу в Раді ЄС. Однак, навіть у разі застосування санкцій, держава зобов'язана дотримуватися своїх обов'язків як члена ЄС. Внески до спільного бюджету ЄС навіть під санкціями країна- порушник має сплачувати.

У разі, якщо на думку Європейської ради ситуація в цій країні поліпшується, вона може відновити призупинені права, ухваливши рішення тією ж кваліфікаційною більшістю.

Європейський Союз досягнув успіху завдяки унікальній моделі організації своєї діяльності. Він не є федерацією держав, як наприклад, Сполучені Штати Америки, і водночас не є міжурядовою організацією на зразок Організації Об'єднаних Націй, створеної для поглибленої співпраці між урядами. Згадуючи про ООН, варто зазначити, що організація повністю себе дискредитувала і потребує реорганізації.

Держави-члени ЄС зберігають свій національний суверенітет і незалежність, але об'єдналися як суверенні країни, щоб разом мати більший вплив і силу на світовій арені.

Висновки до першого розділу

Євросоюз – це міжнародне утворення, в якому поєднуються ознаки міжнародної організації та держави, але з юридичного погляду він не є ні тим, ні іншим.

Це об'єднання країн провадить політику, спрямовану на інтеграцію європейського регіону. У ЄС діє стандартизована система законів та спільний ринок, загальна зовнішня та безпекова політика. Більшість країн ЄС ввели в обіг єдину валюту євро.

На території ЄС проживає близько 450 мільйонів жителів, які можуть вільно пересуватися в межах Шенгенської зони без паспортного контролю, а також безперешкодно проживати та працювати в будь-якій країні ЄС.

Європейський Союз – це не лише ситуативний політичний та економічний союз, це також спільнота цінностей. Усі 27 країн-членів засвідчили своїми підписами під Договором про ЄС, поміж іншого, свою відданість захисту людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та прав людини.

Співіснування ЄС та його країн-членів спонукає обидві сторони до невпинного процесу змін та адаптації, окреслює межі свободи дій і відкриває можливості для взаємозбагачення і ефективної взаємодії.

РОЗДІЛ 2. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ

2.1. Фундаментальні зміни, які відбулись завдяки євроінтеграції

З першого дня незалежності Україна бере стратегічний курс на євроінтеграцію. Перші законодавчі акти свідчать про наміри уряду незалежної України спрямовувати державу на демократичний шлях.

1991-1992 роки були вирішальними в питанні, якою буде Україна: унітарною чи федеративною державою. Дебати між народними депутатами першого скликання відбувались у запеклих суперечках. Було багато прихильників федеративного устрою. Але, проаналізувавши шлях розвитку Європейського Союзу, дійшли висновку, що тільки три країни-члени ЄС мають федеративний устрій, а саме: Німеччина, Австрія і Бельгія. Решта держав – унітарні. Врешті-решт прийшли згоди і в Конституції України у статті 2 зазначено, що Україна унітарна держава.

Відповідно Основного Закону «Україна є унітарною державою. Територія України є цілісною і недоторканою» (ст. 2 Конституції України). [1]

Унітарна держава – це форма державного устрою, де вся територія країни є єдиною і неподільною. Основні рішення ухвалюються на загальнодержавному рівні. В Україні діє система місцевого самоврядування, яка дозволяє громадам самостійно вирішувати частину питань на місцевому рівні, що не порушує принцип унітарності.

Чому так важливо для України саме унітарна держава. В умовах війни проти росії принцип унітарності набуває особливого значення, бо протидіє спробам агресора розділити країну.

З 1992 року активно створюється законодавча база незалежної України. Кожне міністерство, кожен центральний орган виконавчої влади в своїй структурі міністерств створює департаменти або управління європейської інтеграції. Створені структури європейської інтеграції забезпечують відповідність нових законопроектів незалежної України до законодавства

Європейського Союзу. Інструментом адаптації, слугують Директиви ЄС. По кожній галузі, сфері економіки, крок за кроком профільні міністерства адаптують законодавство України до законодавства ЄС.

2014 року Україна уклала ключовий стратегічний документ – Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, яка визначає основні напрямки двосторонніх відносин. Від підписання угоди й до початку повномасштабної агресії 24 лютого 2022 року співпраця між Україною та ЄС базувалась на засадах, визначених угодою та економічній інтеграції. 2017 року Угода про асоціацією з Європейським Союзом набула чинності.

У 2019 році до Конституції України вносяться важливі зміни, які були ухвалені Верховною Радою. Зміни були затверджені Законом України від 07 лютого 2019 року № 2680. Закріплено стратегічний курс України на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Україна офіційно підтвердила свій намір стати частиною європейських та євроатлантичних структур.

З тексту Конституції України було вилучено пункт 14 перехідних положень, який стосувався іноземних військових баз на території України.

Ці зміни стали важливим кроком у розвитку української державності та інтеграції України до Європейського Союзу.

Крок за кроком Україна невпинно виконує зобов’язання за Угодою. Незважаючи на війну, темпи виконання угоди навіть пришвидшились. З 2014 року до 2025 року Україна виконала 89% зобов’язань за Угодою про асоціацію. Імплементація законодавства продовжується, реалізовуються європейські реформи майже у всіх сферах, як політичних так і економічних.

З 2014 року євроінтеграція України призвела до значних змін. З 11 червня 2017 року громадяни України отримали можливість вільно подорожувати до країн ЄС на короткий термін без необхідності отримувати візу. І хоча для пересічного громадянина ця подія не вважається визначною, перші кроки на шляху до європейської спільноти були зроблені. Другий крок більш дієвий в плані державного управління. Україна переорієнтовує свою зовнішню торгівлю з росії на Європейський Союз. У 2021 році на ЄС

припадало майже 41 % загального обсягу торгівлі. На кінець 2021 року двостороння торгівля досягла рекордного рівня з моменту введення в дію поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ), склавши 52,4 млрд євро. Це вдвічі більше, ніж обсяг торгівлі до запровадження ПВЗВТ у 2016 році.

У перші дні війни 2022 року Україна приймає політичне рішення від'єднатися від енергетичної системи росії і переключає всю енергетичну інфраструктуру України на енергетичну структуру Європейського Союзу. Цей важливий крок дав змогу вистояти Україні під час блекаутів і нещадних бомбардувань енергетичної інфраструктури України.

З 2022 по 2025 роки енергетична система України працює в єдиній енергетичній системі Європейського Союзу. У спокійні проміжки часу, навіть експортує електроенергію до ЄС. У разі необхідності, навпаки залучає резерви Європейського Союзу.

З 2014 по 2025 роки відбулись масштабні внутрішні реформи, які охопили всі рівні життя. Це і реформа судової системи, боротьба з корупцією, здійснено реформу фінансування політичних партій, децентралізація, охорона здоров'я.

Найбільша успішна і прогресивна реформа, на наш погляд, це діджитилізація державних послуг. Діджитилізація державних послуг в Україні важливий процес, який значно змінив спосіб взаємодії громадян з державою. Діджитилізація дозволила підвищити ефективність роботи органів державної влади, зберігаючи їх інституційну спроможність. Громадяни мають можливість отримувати державні послуги, без необхідності відвідувати державні установи.

Діджитилізація державних послуг дозволяє забезпечити більшість потреб громадян та бізнесу навіть в умовах військового стану. Це стало можливим завдяки впровадженню он-лайн сервісів, які спрощують доступ до необхідних послуг.

Серед послуг, які стали доступними онлайн, можна виділити: реєстрація бізнесу, отримання довідок та сертифікатів, сплату податків, заявки на соціальні виплати.

Однією із найуспішніших ініціатив є платформа «Дія», яка об'єднує різноманітні державні послуги в одному додатку, що робить їх доступними для користувачів у зручному форматі.

Однією із вимог Європейського Союзу до України була «відкритість та прозорість» державних послуг. Діджитилізація державних послуг не лише про технології, а й про покращення якості життя громадян, спрощення бюрократичних процедур та підвищення прозорості державного управління.

З 2014 по 2025 роки також відбулись інші внутрішні структурні реформи у різних сферах: запуск державної системи трансплантації органів, створення системи донорства крові, запровадження європейських стандартів безпечності при виробництві харчових і нехарчових продуктів, утворення ринку продажу сільськогосподарської землі, реформа публічних закупівель, тощо.

Вже на п'ятий день повномасштабного вторгнення 28 лютого 2022 року Україна подала заявку на членство в Європейському Союзі. 11 березня на саміті лідерів Європейського Союзу у Версалі, Європейська Рада констатувала, що Україна належить до європейської родини.

Новий етап євроінтеграції України розпочався 23 червня 2022 року, коли Європейська Рада ухвалила рішення щодо статусу кандидата на членство в Європейському Союзі для України.

В умовах війни всі гілки влади (законодавча, виконавча, судова) розпочинають активну підготовку до виконання семи рекомендацій Європейської Комісії, наданих разом із наданням кандидата на вступ до ЄС.

Незважаючи на війну, Україна продовжує рухатися до ЄС, виконуючи свої євроінтеграційні зобов'язання, заплановані ще до отримання статусу кандидата.

Це включає наближення українського законодавства до європейського, розвиток торгівлі з ЄС, інтеграцію у внутрішній ринок ЄС та участь у ключових програмах ЄС.

Однак, отримання статусу кандидата також поставило перед Україною нові, масштабні та складні завдання, які потребують додаткових зусиль для їх виконання.

Тягар відповідальності державних службовців підчас війни максимально підійшов до критичної точки. Плинність кадрів на посадах державних службовців збільшилась майже вдвічі у порівнянні з довоєнним періодом. Якщо причиною звільнень з державних посад до війни були низькі заробітні плати державних службовців, а на рівні керівних посад корупція, то під час війни причиною звільнень стало максимальне перенавантаження.

На шляху до ЄС Україна має виконати сім рекомендацій, отриманих від Європейської Комісії разом із статусом кандидата. Ці рекомендації спрямовані на посилення верховенства права, боротьбу з корупцією та відмиванням коштів, а також забезпечення прав національних меншин.

За питаннями протидії відмивання брудних коштів у Європейському Союзі слідкує організація під назвою FATF, яка вже неодноразово співпрацювала з міністерствами України. Так, у 2004 році Україна вже проходила перевірку FATF, за результатами якої була виключена із чорного списку країн, які незаконно займались відмиванням «брудних» коштів.

Позитивна оцінка виконання цих рекомендацій Єврокомісією є ключовою умовою для початку переговорів про вступ до ЄС.

Більше того, виконання цих рекомендацій також сприятиме інтеграції України до НАТО, оскільки відповідність політичним критеріям альянсу є важливим фактором для майбутнього членства України в НАТО.

На шляху до виконання цих рекомендацій безліч можливих перешкод. Найбільша перешкода це війна. Війна з росією безперечно є найбільшою перешкодою. Вона виснажує ресурси як людські, так і фінансові, відволікає увагу та ускладнює проведення реформ.

Наступною перешкодою є політична нестабільність. Політичні розбіжності та боротьба за владу можуть гальмувати процес реформ. Корупція була і залишається. Вона гальмує процес реформ. Відсутність досвіду. Деякі українські інституції (міністерства та відомства) можуть не мати достатнього досвіду для впровадження необхідних змін.

Україна стоїть перед завданням посилити інституційну спроможність своїх органів державної влади, щоб ефективно втілювати європейські стандарти. Цей процес включає в себе: оцінку відповідності українського законодавства до законодавства ЄС, створення та впровадження Концепції Програми інституційної підготовки України до вступу в Європейський Союз.

Європейська Комісія створила спеціальний підрозділ в Генеральному директорати з політики сусідства і розширення ЄС (DG NEAR), який відповідає за взаємодію з Україною.

Цей підрозділ також координує роботу Секретаріату координаційної платформи донорів для України, який працює над короткостроковим післявоєнним відновленням. [93]

Підрозділ Європейської Комісії, який відповідає за взаємодію з Україною функціонує в рамках Генерального директорату з політики сусідства і розширення ЄС (DG NEAR). До ключових аспектів його роботи та взаємодії з Україною відносяться:

- координація політики, а саме DG NEAR відповідає за формування та реалізацію політики сусідства ЄС, що включає підтримку України в її євроінтеграційних зусиллях;
- підтримка реформ, а саме підрозділ надає технічну та фінансову допомогу Україні, спрямованих на наближення до стандартів ЄС;
- співпраця з донорами;
- моніторинг прогресу;
- консультації.

Цей підрозділ відіграє важливу роль у підтримці України на шляху до європейської інтеграції, забезпечуючи необхідні ресурси та експертизу.

20.03.2024 року Кабінетом Міністрів України опубліковано звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2023 рік. [93]

За даними Звіту про асоціацію між Україною та ЄС розглянемо наступні показники виконання угоди про асоціацію.

Прийняття євроінтеграційних законів Парламентом та підзаконних актів Урядом (міністерствами та відомствами України) підвищило загальний відсоток виконання Угоди про асоціацію до 75% за період з 2014 по 2023 роки станом на 1 листопада 2023 року. Водночас, відсоток виконання лише за 2023 рік вже досяг 87% на цю ж дату. [93]

Найбільший загальний прогрес у виконання угоди за період з 2014 по 2023 роки більше ніж 90% був досягнутий у таких сферах:

- обмін інформацією;
- юстиція;
- політичний діалог;
- інтелектуальна власність;
- управління державними фінансами; [93]

Україна активно інтегрується у європейські програми, зокрема в «цифрову Європу». 23 лютого 2023 року Україна ратифікувала угоду про участь у цій програмі, яка триватиме по 2027 рік.

«Цифрова Європа» спрямована на:

- впровадження цифрових технологій на підприємствах,
- збільшення доступності цифрових послуг для громадян та державних інституцій;
- розбудову цифрової інфраструктури.

У 2023 році Україна ратифікувала Угоду з Європейським Союзом за програмою ЄС «Єдиний ринок».

Метою є створення та поширення якісної європейської статистики, що сприятиме участі України в розширеному партнерстві з Євростатом, Статистичним бюро ЄС, національними статистичними інститутами.

Діяльність компоненту зосереджена на розробці нових європейських статистичних даних із використанням різноманітних джерел передових методів аналізу, інтелектуальних систем і цифрових технологій. [97]

Також метою програми «Єдиний ринок» є підвищення конкурентоспроможності та стійкості невеликих українських підприємств. У межах цього компоненту передбачено різноманітні форми підтримки бізнесу, зокрема через європейську мережу підприємств (EEN), програму Ерасмус для молодих підприємців.

Українські підприємці можуть скористатися можливостями, що надаються ініціативою ЄС EU4 Business. Україна офіційно приєдналась до європейської програми Connecting Europe Facility, CEF, що відкриває нові перспективи для розвитку експортної логістики на кордоні з ЄС, зокрема шляхом розширення пропускної спроможності автомобільних і залізничного пунктів пропуску. Впродовж 2024 року тривала підготовка нових проектних заявок для участі у цій програмі Європейського Союзу. [94]

Також Україною ратифікована угода за програмою EU4Health. Програма діє у галузі охорони здоров'я, а саме відкриває доступ до фінансування програм профілактики серцевих захворювань, інфекційних захворювань, боротьби з онкологією. Програма буде діяти до 2007 року з подальшою пролонгацією. [97]

Відповідно до звіту Кабінету Міністрів України, Україною ратифікована угода з Європейським Союзом у Програмі ЄС LIFE. Цей проект дозволяє українця використовувати європейську допомогу для розміщення на території України альтернативних джерел енергії. Дана робота була започаткована ще в 2022, проекти альтернативних джерел енергії, а саме сонячні електростанції (великі промислові установки для генерації електроенергії), домашні сонячні панелі для забезпечення енергією приватних будинків, вітроенергетика (великі вітрові турбіни на суші або в морі, які виробляють електроенергію завдяки силу вітру). Ратифікація даної угоди дозволить Україні поступово продовжити роботу у напрямку

зменшення залежності від російського газу та нафтопродуктів, сприятиме виробленню екологічно чистої електроенергії.

В Україні активно розвивається альтернативна енергетика, особливо вітрові та сонячні електростанції. Це сприяє зменшенню енергозалежності, особливо в умовах війни, коли традиційна енергетична інфраструктура під загрозою. Важливо зазначити, що навіть в умовах війни, на деокупованих територіях України, зокрема на Чернігівщині, за європейською програмою профінансовано встановлення сонячних панелей у громадах.

Також в 2022 році Україна ратифікувала з Європейським Союзом угоду за програмою Європейського співтовариства з атомної енергії. На виконання цієї угоди у Києві відкрили Офіс програми «Горизонт Європи». [97]

Для зміцнення культурних зв'язків з країнами Європейського Союзу урядом України ратифіковано угоду між Україною та ЄС «Креативна Європа». Дана програма сприятиме розвитку сектора креативних індустрій та культури. І хоча, здавалося-б, іде війна і дані питання не на часі, але життя продовжується. [56,69]

2.2. Інтеграція України з ЄС в умовах повномасштабної війни

23 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Для цього в рекордні строки органами державної влади проведена велика робота щодо секторальної інтеграції. Завдяки системним трансформаціям (навіть в умовах повномасштабної війни) Україна здобула п'ять так званих «безвізів» з ЄС (енергетичний, транспортний, економічний, митний, цифровий). Україна виконує свої євроінтеграційні завдання: імплементує Угоду про асоціацію з ЄС та наближає українське законодавство до актуального права ЄС, нарощує торговельні відносини з Євросоюзом, продовжує секторальну інтеграцію у внутрішній ринок Євросоюзу, розширює свою участь у європейських програмах та ініціативах.

08 листопада 2023 року Європейська Комісія однозначно рекомендувала Європейській Раді розпочати з Україною перемовини про

вступ, позитивно оцінивши наш прогрес у сфері реформ. Вже 14 грудня Європейська Рада ухвалила рішення про відкриття переговорів з Україною.

Після ухвалення Європейською Радою рішення про початок перемовин, Україна розпочинає посилену системну адаптацію свого законодавства до законодавства ЄС, а Рада ЄС має затвердити успішність адаптації по кожному із шести кластерів. Україна та ЄС узгоджують Угоду про вступ, яку мають затвердити всі члени ЄС, Європарламент та ратифікувати національні парламенти країн-членів.

2023-2024 роки під час війни уряд України активно працює над секторальною інтеграцією («безвізи» з ЄС в різних сферах). Україна досягла високого рівня інтеграції з ЄС в енергетичній, економічній, транспортній, митній та цифровій сферах. Уряд України у співпраці з європейськими колегами продовжує інтеграцію за цими напрямками, ліквідовуючи всі бар'єри, що розділяють економіки та суспільства України та держав-членів ЄС. Плануємо отримати «роумінговий безвіз» (програма Roam like at home), продовжуємо роботу для отримання «промислового безвізу» (Угода про оцінку відповідності та прийнятності промислових товарів), приєднання до Єдиної зони платежів у євро (SEPA) та отримання взаємного доступу до ринків публічних закупівель. Одночасно триває робота для продовження економічного та транспортного «безвізів» на 2025 рік.

За участі європейських колег відбувається впровадження програми Ukraine Facility від ЄС. Європейська Комісія оголосила про 4-річну програму підтримки України на 50 млрд євро. Програма включатиме: 1) фінансову підтримку у вигляді грантів та позик; 2) спеціальну інвестиційну структуру, що призначена для залучення та мобілізації державних і приватних інвестицій для відновлення України; 3) технічну допомогу, зокрема для експертної підтримки реформ.

Український план спрямований на перетворення державного сектору, підтримку бізнесу та підприємництва, а також розвиток ключових галузей, які можуть забезпечити швидке економічне зростання. Цей план допоможе

інтегрувати Україну в Європу та забезпечити стійкий розвиток української економіки. [77]

Відбудова країни у повоєнний період має відбуватись у максимально короткі строки. Важливо не тільки планами, а конкретними діями сприяти поверненню українців, які перебувають за кордоном. Третина областей України зазнала значних руйнувань, люди залишились без житла. Від ефективного державного управління у повоєнний період залежить доля багатьох українців, як за кордоном, так і в Україні.

Затвердження Плану для Ukraine Facility – це ключовий момент для реалізації програми, яка допоможе Україні відновитися після війни.

Принципи, закладені в цьому документі, стануть фундаментом для реформ та швидкого розвитку України. [77]

Як зазначено у Плані для Ukraine Facility, проект плану розроблявся з міжнародними партнерами і деякі пункти плану буде включають попередні угоди з Україною.

Для подальшої роботи над розмінуванням територій, які постраждали під час війни, у плані Ukraine Facility також враховано 16 інвестиційних індикаторів. Тобто, як нами зазначено вище, інвестиційна діяльність уряду має бути активізована для відновлення в повоєнний період. [77]

Стосовно відновлення енергетики. В період 2022-2024 років надзвичайно велику роль у відновленні енергетики України відіграли такі країни як Данія та Японія. Після бомбардувань енергетичної інфраструктури України, саме Данія і Японія забезпечили Україну енергетичним новітнім обладнанням, що дало змогу уникнути блекаутів у 2023 та 2024 роках.

Стосовно фінансування цієї програми. Тобто, якщо гаряча фаза війни закінчиться у 2025 році, Україна матиме можливість отримати пряме фінансування від країн-партнерів на відновлення областей, які постраждали під час окупації. Звісно трьох років на відновлення України буде не достатньо, але реалізація даної програми дозволить перші три роки відновити інфраструктуру зруйнованих областей.

Якщо говорити про суми, вони відповідають обсягу у 6 мільярдів євро.

Головна задача державного управління не дозволити розкрадання міжнародної фінансової допомоги, яка виділена на відновлення повоєнної України. Тому у даному плані так гостро постають питання боротьби з корупцією, функціонуванню ринку землі, у сферах управління державними фінансами. [77]

Третину індикаторів із даної програми Уряду Україна запровадила ще два роки тому, у 2022 році. У лютому 2024 року Європейський Парламент затверджує регламент програми Ukraine Facility. У разі своєчасного виконання програми, обсяг фінансування становить 50 мільярдів євро і триватиме до 2027 року.

На перший погляд, величезна сума. Але, якщо розібратися детально, то із цієї суми 38 мільярдів євро підуть на підтримку бюджету України.

Покриття відсотків за кредитами становитиме 4,76 мільярдів євро. 6,79 мільярдів євро будуть спрямовані на покриття ризиків при виконанні угоди. Тобто, сума в 50 мільярдів євро просто тане на очах.

Робимо висновки: програми уряду дійсно важливі. Можливо, результат ми побачимо за декілька років. А на сьогодні варто звернути увагу на залучення іноземних інвестицій не тільки на державному рівні. За даними Міністерства економіки України, черга з інвестиційних проектів, спрямованих на відновлення України з початком війни не зменшилась. Не зважаючи на активну фазу війни, станом на січень 2025 року бажаючих надати Україні інвестиції для відбудови все збільшується. Інвесторів стримує лише війна. Але є інвестори, які вже зараз спрямовують свої інвестиції на відновлення України.

Наразі особливо гостро стоїть питання надання фінансової допомоги громадам, які живуть і працюють у прикордонних територіях України. Питання облаштування шкіл і лікарень облаштованими бомбосховищами досі актуальне як для центральних областей України, так і прикордонних областей. План дій уряду для реалізації Ukraine Facility був спрямований на

розвиток тих галузей економіки, які в подальшому дадуть найбільший поштовх для зростання національної економіки. Але на наше глибоке переконання, в першу чергу треба забезпечити безпеку навчання у школах, вищих навчальних закладах, лікарнях, де до тепер відсутні облаштовані елементарними умовами бомбосховища.

Також, 2023 та 2024 роки нам продемонстрував наскільки важливо наразі удосконалювати і Українське і європейське законодавство про європейський кордон. Європейський кордон має відповідати найвищим стандартам. Максимум швидкості, мінімум бюрократії, зручність прикордонного простору для людей і для бізнесу. Це важливий елемент європейської інтеграції України, а також відповідь на російську блокаду наших портів.

Цей проект змін передбачає запровадження спільного митного та прикордонного контролю з країнами ЄС, активну модернізацію наявних пунктів пропуску, а також відкриття нових. Крім того, для зручності та швидкості громадян і бізнесу передбачається подальше розширення функціоналу програми є Черга. Усі міжнародні пасажирські маршрути розміщуватимуться на відповідній платформі, а процедура відкриття пасажирського маршруту буде повністю цифровізована.

На шляху до європейської інтеграції Україна зіткнулась із непередбачуваною перешкодою: блокуванням кордонів з ЄС. Два місяці 2024 року українські перевізники не могли перетнути кордон із Польщею.

Ця ситуація є нагадуванням, що на шляху до ЄС необхідно бути готовими до викликів та вирішувати суперечки з країнами-членами ЄС.

У листопаді 2023 року польські перевізники оголосили страйк, тимчасово заблокували кілька пунктів пропуску на кордоні з Україною. Вимоги страйкуючих підкреслили прогалини законодавства як Європейського Союзу, так і законодавства України про перетин кордонів з ЄС.

16 січня 2024 року Польща в особі Міністерства інфраструктури Польщі вирішує конфлікт зі своїми протестувальниками. І хоча це лише проміжне рішення, воно дало Україні можливість наростити постачання товарів на світовий ринок.

Польські аграрії, звісно, відстоюють свої власні інтереси. Ввіз української сільгосппродукції до Польщі і далі до країн ЄС автоматично знижує вартість їхньої власної сільгосппродукції. І ніякі запевнення щодо того, що українські виробники перевозять транзитом свою продукцію через Польщу, на людей, що блокували кордони не діяли. Такі блокади кордону мають вирішуватися лише на державному законодавчому рівні. Україні варто готуватися до гнучкості і професіоналізму у питаннях ведення переговорів. Затягування цих дій веде до неминучих економічних втрат як для української сторони, так і для польської.

У процесі євроінтеграції є не тільки позитивні сторони, про які ми постійно чуємо. Відстоювання своїх національних інтересів країнами-членами ЄС супроводжувало європейську спільну починаючи з перших років об'єднання. Україна не є винятком. Варто мабуть подумати над створенням у кожному міністерстві не тільки управлінь європейської інтеграції, а й започаткувати відділи професійних переговорників, юристів та дипломатів професіоналів своєї справи.

І Польща, і Україна надто довго реагували на блокаду кордонів, ситуація часто виходила з-під контролю.

У польському Сеймі відбулися дебати, присвячені значенню автотранспортної галузі для економіки країни. І незважаючи на те, що автотранспортна галузь Польщі займає 40% ринку автоперевезень в Європі, уряд Сейму перебував у розгубленості. Питання довго не вирішувалось. Відчувалось, що у законодавстві Європейського Союзу є прогалини, які терміново треба вирішувати. Відсутність Директив ЄС щодо зазначеного питання негайно треба було вирішувати. Українська сторона, в свою чергу, а саме Міністерство закордонних справ України також були не достатньо

оперативними у вирішенні даного питання. Прогалини у законодавстві були в обох сторонах конфлікту.

У 2022 році конкурентоспроможність українських перевізників суттєво зросла, що сприяло їхньому активному виходу на європейський ринок. Це викликало занепокоєння серед польських транспортних компаній.

Європейський парламент ще у 2020 році ухвалив Пакет мобільності, який встановлює вимоги щодо оплати праці та робочого часу водіїв. Українські перевізники не зобов'язані дотримуватись цих правил, що ставить малі транспортні компанії ЄС у невигідне становище.

Прогалини у законодавчі та нормативній базі з обох сторін призвели до конфлікту інтересів. Блокади кордонів можна було уникнути. Проблем транспортної галузі Польщі достатньо і без українських перевізників. Європейському Союзу також час від часу необхідно адаптувати своє законодавство до вимог часу.

Польсько-українські відносини на деякий час охололи, незважаючи на величезну допомогу польської сторони нашим співвітчизникам.

Блокади на кордоні України з Польщею призвели до величезних збитків не тільки українській економіці, але в першу чергу економіці Європейського Союзу. Дана ситуація була корисною тільки ворогам України та Польщі. Конфліктні ситуації на кордоні не повинні затягуватись у часі, а вирішуватись професійно і оперативно відповідно до вимог військового часу.

Для вирішення даного питання залучили фахівців Польсько-української торгово-економічної палати, яка виступила проти блокади кордону. Уряд Польщі і польські перевізники у січні 2024 досягли згоди у вирішенні конфлікту шляхом компромісу. Але і досі польські перевізники вимагають від Сейму Польщі відновлення умов транспортних перевезень на однакових умовах як для українців, та і для польських перевізників.

Україна має бути готовою до вирішення компромісних питань при вступі до Європейського Союзу.

Зростання імпорту з України викликає невдоволення не лише в Польщі а й серед представників інших країн і галузей. У 2024 році після блокування кордонів із Польщею, як ланцюгова реакція пішла серед представників сільського господарства Болгарії, Румунії, Словаччини, Угорщини. Представники цих міністерств звернулися до Європейського Парламенту з вимогою прийняти на законодавчому рівні ввізне мито на українське зерно. Основна причина – надмірний імпорт агропродукції з України.

Дані події ще раз засвідчують про необхідність української сторони відстоювати національні інтереси держави.

Румунські фермери у січні 2024 заблокували кордон між Румунією та Україною, вимагаючи від влади заходів на рівні ЄС для захисту від імпорту української сільськогосподарської продукції. Міністерство сільського господарства Румунії досягло домовленості з провідними аграрними організаціями, задовольнивши 13 вимог фермерів.

Висновки можна робити у відповідності до рішення уряду Румунії. За рахунок українських перевізників одна проблема стала вирішенням 13 проблем румунських фермерів. Хоча обговорення тривають і далі, дані питання мають вирішуватись на законодавчому рівні в Європейському Парламенті.

Зважаючи на тиск масових протестів та блокування кордонів, Європейська Комісія врешті-решт приймає рішення внести зміни до законодавства ЄС, які обмежать імпорт сільськогосподарської продукції з України. Ці зміни пропонують включити ембарго на імпорт з України до певних країн-членів ЄС у випадку переповнення місцевого ринку. Зміни починають діяти з червня 2025 року. Україна готова до компромісу і пропонує ліцензування своєї продукції. Торгово-промислова палата України, Міністерство закордонних справ України на разі опрацьовують дані питання. Ведуться переговори з урядом Польщі. Остаточно станом на лютий 2025 рік питання не вирішено.

Аналізуючи питання блокування кордонів з Європейським Союзом, варто звернути увагу на той факт, що події відбувались незадовго до виборів у деяких країнах-членах.

Як зазначалося вище, протести навколо блокування кордонів виникали не тільки з Польщею. До протестів були залучені і інші країни-члени ЄС. Блокування кордонів не було першопричиною, можливо, було ще причиною виборча активність урядів країн-членів ЄС. Політичні партії даних країн таким чином привертали увагу до себе.

2024 рік був насичений виборчою активністю в ЄС. Відбулись важливі вибори, зокрема в:

- вибори до Європейського парламенту – ці вибори проходили з 06 по 09 червня 2024 року. Це були десяті вибори після перших прямих виборів. Вони стали першими після брекзіту (виходу із складу ЄС Великої Британії) і в них взяли участь близько 370 мільйонів виборців;
- Нідерланди провели вибори до парламенту;
- Іспанія також мала загальні вибори, які вплинули на урядову коаліцію;
- Франція провела місцеві вибори;
- в Італії проходили місцеві вибори;
- Греція – вибори вплинули на економічну політику та відносини з ЄС;
- в Німеччині пройшли вибори до деяких федеральних земель, які вплинули на політичний баланс;
- в Австрії вибори визначили новий склад парламенту;
- Польща – вибори до сейму, які стали важливими для політичної стабільності в країні.

Адаптація законодавства до законодавства Європейського Союзу потребує активної роботи щодо утримання позицій національних інтересів

України. Проблеми на кордонах з ЄС були і будуть. Треба бути готовими їх оперативно і професійно вирішувати.

Оскільки конфлікти з польською стороною – не єдиний випадок, важливо розробити комплексний план вирішення суперечок з країнами ЄС. Це стане необхідністю під час наближення України до Євросоюзу, оскільки виникнення розбіжностей є неминучими.

Наразі гостро постає питання не лише адаптації законодавства України до вимог ЄС. Необхідні зміни в самому ЄС, в його законодавстві.

Станом на лютий 2025 року європейські політики та Європейський Парламент вирішує можливість швидкого великого розширення, при якому Україні, Молдові та, можливо, Балканським країнам буде надано членство одночасно. Остаточне вирішення даного важливого питання для України буде зафіксоване, на нашу думку, після війни. Країни ЄС наразі спрямовують великі суми фінансування для підтримки України в стримуванні російської навали.

Згідно з даними інституту економічних досліджень Кельна, це призведе до додаткових витрат у розмірі приблизно 260 мільярдів євро (бюджет Євросоюзу на семирічний період становить 1,2 трильйони євро). З цієї суми 186 мільярдів євро (тобто 15% бюджету ЄС) буде виділено Україні.

На сільськогосподарські субсидії 90 мільярдів, 90 мільярдів на політику згуртованості. [63]

До того ж, подальше розширення ЄС потребує реформи системи ухвалення рішень у Союзі. Вето Віктора Орбана продемонстрували, що система одностайного ухвалення рішень має залишитися в минулому.

Політика вето угорського прем’єра Віктора Орбана особливо в контексті фінансової допомоги України потребує розгляду наступних моментів.

Вето на фінансову допомогу. Орбан заявив про вето на виділення 50 мільярдів євро допомоги Україні. Це вето стосується не лише України, а й інших фінансових питань у рамках ЄС.

Політики Європейського Союзу протягом 2022-2024 років намагаються донести до Орбана «повну ціну ізоляції», яку може зазнати Угорщина через свої дії. Політика угорського прем'єра може мати серйозні наслідки для його внутрішньої політики, оскільки він готує своїх внутрішніх виборців до переговорів з Україною, що може бути частиною його непублічних домовленостей з лідерами інших країн.

Країни, які активно підтримують Україну, такі як Польща та країни Балтії, висловили свою рішучу позицію проти вето Орбана, закликаючи до швидкого вирішення фінансової допомоги Україні. Європейський Союз готовий вжити заходів, які можуть негативно вплинути на економіку Угорщини, якщо Будапешт не зніме свого вето. Це може включати фінансові санкції, або обмеження в інших сферах.

Україна наразі знаходиться в дуже важких умовах війни.

Ми кожен день відчуваємо тиск агресора. Кожен день лунають повітряні тривоги в усіх областях України. Війна закінчиться, це неминуче. І український уряд має бути готовим до активної фази дипломатичної роботи: укладання угод про мир, про співпрацю з країнами Європейського Союзу, укладати угоди про приєднання з кожною країною-членом Союзу, вирішення торговельних та транспортних питань.

Після війни Україні доведеться вести складні переговори з країнами-членами ЄС, де ключовим буде знайти баланс між відстоюванням власних інтересів та врахуванням інтересів сусідніх держав. Це вимагає гнучкості та дипломатичного професіоналізму, щоб знайти спільну мову за забезпечити взаємовигідні рішення.

2.3. Важливий сегмент європейської інтеграції України – спільний контроль західного кордону

Україна межує з сімома країнами, а саме: Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією, Молдовою, росією, білорусією. Загальна довжина спільних кордонів становить 6993 кілометра.

З країн Європейського Союзу Україна межує з чотирма країнами:

- Румунія;
- Угорщина;
- Словаччина;
- Польща.

Частина цих країн є важливими партнерами України, особливо після початку повномасштабної війни. Вони надають Україні не тільки гуманітарну, але, що надзвичайно важливо, військову допомогу. Підтримують Україну у боротьбі з агресором та допомагають у відбудові зруйнованих територій.

З Польщею довжина спільного кордону складає 542 км. Українопольський кордон має під час війни величезне значення для нашої країни. Саме Польща у перші дні війни відкрила свої кордони для українських жінок і дітей з прикордонних і не тільки територій. Надала гуманітарну допомогу, підтримку, надала житло і соціальну підтримку, сприяла працевлаштуванню.

Польща найбільший прихильник України в Європейському Союзі. Польща перша із країн-ЄС стала на підтримку України під час війни.

Довжина спільного кордону України з Румунією складає 613,8 км. Кордони завжди мають велике значення. Кордон між Україною і Румунією не є винятком. Кордон з Румунією є стратегічно важливим для України, особливо в умовах військових конфліктів. Спільні військові навчання дозволили зміцнити обороноздатність як України, так і Румунії. Румунія є важливим джерелом надходження гуманітарної допомоги в Україну. Безмитний обіг товарів між Україною та Румунією сприяє розвитку економік обох країн. Румунія активно підтримує Україну на міжнародній арені, що є важливим фактором у боротьбі за суверенітет нашої країни. Цей кордон є символом солідарності та співпраці між нашими країнами.

Кордон між Україною та Угорщиною має довжину 136,7 км. На Українo-угорському кордоні зареєстровано 8 пунктів пропуску, серед яких 5

автомобільних і 2 залізничні. Багато українців та угорців мають спільні історичні та культурні зв’язки.

Словацько-український кордон існує з моменту набуття незалежності Словаччини, а саме з 1993 року. В плані забезпечення безпеки обох сторін має величезне значення. У кризових ситуаціях кордон із Словаччиною дозволяє оперативно перевозити товари першої необхідності, гуманітарну допомогу. Довжина спільного кордону із Словаччиною 97 кілометрів.

Незважаючи на активні бойові дії, український уряд продовжує зусилля щодо модернізації існуючих та створення нових пунктів пропуску на кордоні з країнами Європейського Союзу. Головною метою є реалізація ефективних механізмів державного управління в контексті європейської інтеграції, а також впровадження спільного митного та прикордонного контролю на цих пунктах з сусідніми державами.

У термін 2025-2026 роки Україна за підтримки американської програми міжнародного розвитку USAID мала б отримати фінансову допомогу у розмірі 115 млн. дол. США на розвиток інфраструктури України (Укрзалізниці, Державної митної служби України, Державному агентству відновлення та розвитку інфраструктури України). І хоча Новообраний президент США Дональд Трамп призупинив фінансування програм USAID, Вже після першого тижня після інавгурації президента США, фінансування для України відновилось. [99]

Оновлення пунктів перетину кордонів планує здійснювати американська компанія Miyamoto International Ukraine. Американські спеціалісти відповідатимуть за проектування, контроль якості будівельних робіт відповідно до Проекту.

Спільний контроль на кордоні України з Європейським Союзом – це як ключ до швидкого та безперебійного руху людей і товарів. Уявіть: замість двох окремих перевірок на українській і польській стороні, ви отримуєте одну: спільну. Це означає, що час який витрачається на формальності, скорочується, а процедури спрощуються. Наприклад, автівка проходить

український прикордонний контроль і одразу потрапляє на територію польського пункту пропуску, де українські і польські служби працюють разом. Це дозволяє прискорити процес, адже перевірки працюють разом.

Згідно з інформацією, наданою Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД), у листопаді 2023 року середня тривалість перетину кордону при виїзді з України через усі пункти пропуску становила 372 хвилини, тобто 6 годин. Максимальний час, зафіксований на виїзд з України досяг 15 годин перед пунктами пропуску. [48]

Тож, спільний кордон – це швидше, ефективніше. Спільний контроль на пунктах пропуску між Україною та країнами-членами Європейського Союзу сприяє зменшенню, в першу чергу, черг на пунктах пропуску, процедури перевірок документів відбуваються за прозорою і відкритою процедурою, відповідно до вимог ЄС та вимог сьогодення.

З початком російсько-української війни пропускна спроможність пунктів пропуску для експорту продукції зернових значно збільшилась. Після масованих бомбардувань морських портів, західний кордон став рятівним для українських перевізників експортного зерна. Кордони Польщі та Румунії обійшли Китай і зайняли перше місце серед країн, куди експортувалась українська продукція та товари. [100]

Спільний контроль на кордоні – це ключовий крок до боротьби з корупцією. Коли українські та європейські прикордонники працюють разом, це зменшує можливість для зловживань, адже дві сторони контролюють процес одночасно. Такий підхід ускладнює маніпуляції з документами та усуває вплив людського фактору на рішення, зокрема під час митних процедур.

Станом на 01 січня 2025 року на кордонах України з країнами-членами ЄС працює 21 автомобільний пункт пропуску. Після повномасштабного вторгнення було відкрито три із них. У 13 запланована реконструкція та реорганізація. Крім того заплановано розбудову під'їзних шляхів і залізничної інфраструктури на кордоні з Румунією.

Згідно з інформацією від Державної митної служби України з жовтня 2023 року представники USAID у рамках меморандуму з Держмитслужбою проводили обстеження пунктів пропуску «Ужгород», «Лужанка», «Тиса». За результатами перевірки на цих пунктах пропуску здійснюють модернізацію та реорганізацію відповідно до вимог Європейського Союзу.

Війна, що триває з 2022 і до сьогодні, внесла зміни у процеси узгодження митних відносин із Польщею. Питання спільного контролю українсько-європейського кордону поступились місцем угодам, спрямованим на підтримку українського експорту та імпорту, зокрема торгівлі зерновими. Щодо спільного митного контролю, то про можливість укладення двосторонньої угоди вперше згадав президент України Зеленський після переговорів із президентом Польщі Анджеєм Дудою. Лідери держав домовились найближчим часом реалізувати ці плани, підписавши відповідну угоду. Спочатку мова йшла про запровадження спільного прикордонно-митного контролю, а в майбутньому – про створення єдиного умовного кордону після вступу України до ЄС. Іншими словами, йдеться про створення єдиного пункту пропуску, який дозволить уникнути подвійного проходження контролю. Це суттєво пришвидшить процес формування спільного кордону з Європейським Союзом.

Наступним етапом буде ратифікація угоди. Після цього за даними прикордонної служби України, визначать перші пункти пропуску, де впроваджуватиметься новий формат кордону. Аналогічні спрощення планується запровадити і на кордонах з Угорщиною та Словаччиною.

У серпні 2024 року під час засідання уряду України було оголошено про запуск пілотного проекту зі створення єдиного пункту пропуску. Для його реалізації Україна має отримати пільговий кредит у розмірі 160 млн євро від польських партнерів, який буде спрямовано на модернізацію доріг, оновлення інфраструктури пунктів пропуску.

2024 року Рада ЄС ухвалила так званий Шенгенський прикордонний кодекс, який регулює управління зовнішніми та внутрішніми кордонами, а також контроль за переміщенням осіб через зовнішні кордони ЄС.

Шенгенський прикордонний кодекс 2024 року встановлює правила щодо організації «вторинного» переміщення мігрантів, які вже перебувають на території Європейського Союзу. Він також передбачає узгоджені заходи на випадок, коли міграцію використовують як елемент тиску. Ці положення охоплюють можливість тимчасового відновлення прикордонного контролю, проте такий захід розглядатиметься як крайній засіб для реагування на кризові обставини. Зокрема, Шенгенський прикордонний кодекс дозволяє державам-членам зменшувати кількість пунктів пропуску. [50]

Посилені заходи прикордонного контролю також можуть застосовуватись у разі серйозних загроз громадському порядку або внутрішній безпеці в країнах ЄС, доповнюючи чинні правові норми в цій сфері. Водночас держави-члени ЄС повинні будуть оцінювати доцільність і пропорційність таких рішень, зокрема, з'ясовуючи чи існують альтернативні способи реагування на наявні виклики.

Шенгенський прикордонний кодекс встановлює, що заходи контролю на внутрішніх кордонах можуть продовжуватися не більш ніж на два роки. При цьому обов'язковим є повідомлення Європейської Комісії, інших держав та Європейського Парламенту про таке продовження. [50]

Нові правові процедури окремо передбачають можливість повернення осіб, які незаконно в'їхали або перебувають на території країни-члена Шенгенської зони без відповідного дозволу, до тієї держави ЄС, з якої вони прибули. Таке повернення здійснюватиметься у рамках двостороннього співробітництва між відповідними країнами.

Висновок до другого розділу

Завдяки системним трансформаціям навіть в умовах повномасштабної війни, Україна здобула п’ять так званих «безвізів» з ЄС: енергетичний, транспортний, економічний, митний, цифровий.

Україна виконує свої євроінтеграційні завдання: імплементує Угоду про асоціацію з ЄС та наближає українське законодавство до актуального права ЄС, нарощує торговельні відносини з Євросоюзом, продовжує секторальну інтеграцію у Внутрішній ринок Євросоюзу, розширює свою участь у європейських програмах та ініціативах.

Одночасно у зв’язку із набуттям статусу кандидата, перед державою постають нові масштабні й складні завдання.

Україна повинна бути повністю готовою бути членом ЄС настільки швидко, наскільки існуючі умови дозволяють їй це зробити. Українському уряду слід готуватися до того, що на кожному етапі переговорів треба враховувати зауваження країн-членів ЄС, які вимагатимуть виконати певні умови й врахувати застереження. Ця кропітка робота неминуча, але необхідна. Після війни Україні доведеться вести тривали та складні переговори з країнами-членами ЄС, де ключовим буде знайти компроміс між відстоюванням національних інтересів та врахуванням інтересів сусідніх держав ЄС. Це вимагає значного дипломатичного професіоналізму та тривалої домашньої підготовки.

РОЗДІЛ 3. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Дотримання стратегічного курсу на євроінтеграцію

Дотримання стратегічного курсу України на євроінтеграцію можна прослідкувати вивчаючи законодавчу базу, яка чітко визначає шлях України на Європейську інтеграцію.

Відповідно до Конституції України гарантом дотримання стратегічного курсу держави на євроінтеграцію є Президент України. Зокрема, Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. [1]

Далі дослідимо повноваження інших вищих посадових осіб України щодо дотримання стратегічного курсу на євроінтеграцію. Повноваження Першого віце-прем'єр міністра України у виконанні стратегічного курсу держави на євроінтеграцію включають:

- взаємодію з Представництвом України при Європейських Співтовариствах (Європейському Союзі);
- роботу з формування і реалізації державної політики з питань інтеграції України до Європейського Союзу, а також із співробітництва з країнами-членами ЄС;
- координацію та контроль здійснення заходів, спрямованих на реалізацію державної політики у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України;
- координацію проведення аналізу ефективності євроінтеграційної політики, діяльності органів виконавчої влади, спрямованої на створення передумов для набуття Україною членства в ЄС. [102]

Також дослідимо повноваження у питанні європейської інтеграції і Міністра Кабінету Міністрів України. Міністр Кабінету Міністрів України:

- ✓ сприяє вивченню та використанню в Україні найкращого світового досвіду організації державного управління;
- ✓ забезпечує узгодженість і послідовність здійснення органами виконавчої влади заходів з проведення адміністративної реформи, регіонального розвитку, реформування державної служби;
- ✓ організовує проведення аналізу практики застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, і підготовку пропозицій щодо удосконалення цього законодавства;

- ✓ сприяє запровадженню європейських стандартів у діяльності органів виконавчої влади, спрямованих на вдосконалення їх структурної організації.

Міністр Кабінету Міністрів України також забезпечує організацію співробітництва органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування, їх добровільними об'єднаннями, громадськими організаціями, діяльність яких безпосередньо пов'язана з питаннями регіонального розвитку, а також здійснення контролю за роботою місцевих органів виконавчої влади. [103]

У свою чергу від законодавчої гілки влади залежить своєчасне ухвалення євроінтеграційних законів, що відповідають Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. При цьому вносити їх на розгляд можуть Президент України, а також самі народні депутати, Кабінет Міністрів України.

Профільні міністерства та інші центральні органи виконавчої влади розробляють проекти законів, а також розробляють підзаконні акти, необхідні для виконання євроінтеграційних законів.

Головним відповідальним за євроінтеграцію в уряді є Віце-прем'єр-міністр з європейської та євроатлантичної інтеграції.

Не остання роль у питанні європейської інтеграції належить і Міністерству юстиції України. Основними завданнями Міністерства юстиції України є:

- ✓ планування законопроектної роботи та роботи з адаптації законодавства України до законодавства ЄС, координація нормотворчої діяльності центральних органів виконавчої влади та контроль за провадженням такої діяльності;
- ✓ забезпечення реалізації державної правової політики та політики у сфері адаптації законодавства України до законодавства ЄС;
- ✓ координація роботи з виконання загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС;

- ✓ підготовка пропозицій щодо проведення правової реформи, сприяння розвитку правової науки;
- ✓ підготовка пропозицій щодо вдосконалення законодавства, його систематизація, розроблення проектів нормативно-правових актів та міжнародних договорів України з правових питань, проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів, державна реєстрація нормативно-правових актів, ведення Єдиного державного реєстру таких актів;
- ✓ забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина у визначеній сфері. [104]

Невід'ємною також є діяльність Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України здійснює координацію роботи підкомітетів з української сторони, а також координацію та моніторинг реалізації досягнутих під час засідань підкомітетів.

Комітет надає допомогу Раді асоціації між Україною та ЄС у виконанні нею своїх обов'язків і функцій та виконує завдання, передбачені Угодою і доручені йому Радою асоціації: проводить підготовку засідань та дискусій Ради асоціації та надає Раді асоціації пропозиції або проекти рішень чи рекомендацій для їх схвалення; забезпечує безперервність відносин асоціації та належне виконання Угоди в цілому. [105]

Рада асоціації може уповноважити Комітет асоціації приймати рішення. Також Рада асоціації може делегувати Комітету асоціації будь-яке зі своїх повноважень, у тому числі повноваження приймати обов'язкові для виконання рішення.

Комітет асоціації складається з представників Сторін, головним чином на рівні вищих посадових осіб, які уповноважені вирішувати конкретні питання під час засідання.

Членами Комітету асоціації є заступники міністрів з питань європейської інтеграції, директор Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України, Торговий представник України, заступники керівників інших центральних органів виконавчої влади, до повноважень яких належать питання виконання Угоди про асоціацію. [105]

Секретарем Комітету асоціації з Української Сторони є представник Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України. Комітет асоціації проводить засідання щонайменше один раз на рік та коли цього вимагають обставини. [105]

Посадова особа від сторони ЄС та посадова особа від української сторони діють як секретарі Комітету асоціації та спільно виконують завдання Секретаріату. Секретаріат Комітету асоціації формує для кожного засідання Комітету асоціації попередній порядок денний, а також проект операційних висновків на підставі пропозицій, наданих Сторонами.

Проект протоколу кожного засідання Комітету асоціації складається спільно секретарями Комітету асоціації. Комітет асоціації схвалює цей проект протоколу на своєму наступному засіданні.

Проект операційних висновків кожного засідання складається секретарем Комітету асоціації головуючої Сторони та надсилається Сторонам разом із порядком денним зазвичай не пізніше, ніж за 15 календарних днів до початку засідання. Після узгодження операційні висновки додаються до протоколу, і стан їх реалізації розглядається на будь-якому наступному засіданні Комітету асоціації. З цією метою Комітет асоціації складає матрицю, в якій відслідковується виконання кожного заходу відповідно до визначеного строку. [105]

Рішення і рекомендації приймаються за взаємною згодою Сторін і після закінчення відповідних внутрішньодержавних процедур. Кожне рішення та

рекомендація підписується Головою Комітету асоціації та завіряється секретарями Комітету асоціації.

Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України здійснює координацію роботи підкомітетів з Української Сторони, а також координацію та моніторинг реалізації досягнутих під час засідань підкомітетів домовленостей. [105]

Але не тільки вивчаючи законодавчу базу стосовно європейської інтеграції, вимальовується картина стратегічного курсу України на євроінтеграцію. Розглянемо крок за кроком роботу галузевих підкомітетів.

У рамках Комітету асоціації передбачено функціонування галузевих підкомітетів. Рішенням Ради асоціації між Україною та ЄС № 2/2014 від 15 грудня 2014 року було утворено два підкомітети – підкомітет з питань свободи, безпеки та юстиції та підкомітет з питань економіки та іншого галузевого співробітництва. Останній працює по наступним кластерам:

- макроекономічне співробітництво, управління державними фінансами: бюджетна політика, внутрішній контроль та зовнішній аудит, статистика, облік і аудит, боротьба із шахрайством;
- промислова та підприємницька політика, гірнича справа і металургія, туризм, космос, законодавство про товариства та корпоративне управління, захист прав споживачів, оподаткування;
- співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерні питання, навколишнє природне середовище, включаючи зміну клімату та цивільний захист, транспорт;
- співробітництво у сфері науки та технологій, інформаційне суспільство, аудіовізуальна політика, освіта, навчання та молодь, культура, співробітництво в галузі спорту та фізичної культури;

- сільське господарство та розвиток сільських районів, рибальство та морська політика, Дунайський регіон, транскордонне та регіональне співробітництво;
- співробітництво в галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей, охорона здоров'я.

Засідання підкомітетів проводяться за гнучким графіком за необхідності, особисто, в Брюсселі або в Україні або, наприклад, у форматі відеоконференції.

Підкомітети є платформами для моніторингу прогресу наближення у конкретних сферах, з метою обговорення певних питань і проблем, що виникають у рамках цього процесу, та формулювання рекомендацій і робочих висновків.

3.2. Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року» із змінами, внесеними згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 322-р від 13.04.2024 року продовжено проведення інформаційної роботи на підтримку процесів європейської інтеграції. [106]

Упродовж реалізації згаданої Стратегії комунікації була розбудована урядова комунікаційна інфраструктура, спрямована на підтримку процесів європейської інтеграції. Зокрема, за сприяння проектів міжнародної технічної допомоги ЄС було створено нові комунікаційні платформи: «Пульс Угоди» – урядова он-лайн система для моніторингу виконання операційного плану реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами; «Євроінтеграційний портал» – офіційний веб-ресурс, присвячений питанням європейської інтеграції України; «Європейський

дайджест» – щотижнева підбірка ключових новин щодо прогресу України в євроінтеграційному процесі. [106]

Окрім цього, інформація про європейську інтеграцію України представлена в окремих розділах на Урядовому порталі, офіційних веб-сайтах центральних органів виконавчої влади, інших державних установ, що відповідають за виконання Угоди про асоціацію, а також на онлайн ресурсах більшості обласних державних адміністрацій. [106]

Паралельно у співпраці з проектами міжнародної технічної допомоги Європейського Союзу та за їх фінансової підтримки було реалізовано низку комунікаційних компаній, серед яких «Сила можливостей» та «EU Країна». Ці ініціативи охопили широкі верстви населення, використовуючи національні канали комунікації (телебачення, радіо, зовнішня реклама, онлайн-медіа та внутрішня реклама).

Попри розвинену мережу комунікаційних каналів, наразі відсутній уніфікований стандарт подачі інформації про європейську інтеграцію в системі органів державної влади.

Інформація, що розміщується на офіційних платформах не має єдиної структури, узгодженого візуального оформлення, стандартів якості контенту та ефективної стратегії його популяризації серед громадськості. Зміст здебільшого орієнтований на державних службовців, експертів і журналісті, ми б додали ще студентів та аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів, які постійно моніторять інформацію у сфері європейської інтеграції. Відчувається брак фахівців у сфері комунікацій, які б професійно володіли питаннями європейської інтеграції України. До речі, ведучі інформаційних програм і новин повинні мати можливість постійно удосконалювати свої знання з європейської інтеграції, щоб не допускати прикрих помилок під час інформаційних новин. [106]

Окрім державних комунікаційних платформ, формування українського інформаційного простору щодо європейської інтеграції здійснюють також політики, зокрема народні депутати України, представництва інституцій

Європейського Союзу в Україні, різноманітні центри, громадські організації та ЗМІ. Взаємодія з цими організаціями відбувається різних форматах, серед яких щорічні конференції з представленням звіту про виконання Угоди про асоціацію.

Комунікація у сфері європейської інтеграції в Україні стискається з низкою проблем, які впливають на ефективність інформування громадськості та підтримку євроінтеграційного курсу, головна з яких нестача кваліфікованих спеціалістів та інформаційні війни країни-агресора.

У державних органах бракує спеціалістів у сфері комунікацій, здатних ефективно працювати з європейською тематикою, адаптуючи її до потреб різних аудиторій.

Дезінформаційні кампанії, спрямовані проти вступу України до ЄС, є частиною гібридної війни, яку ведуть ворожі сили для підриву європейської інтеграції України. Основні наративи такої війни включають:

- дезінформацію щодо втрати суверенітету України;
- противники інтеграційних процесів активно протидіють просуванню реформ;
- поширення фейків, що українська економіка не витримає реформ.

Ці наративи розповсюджуються через соціальні мережі, підконтрольні медіа та навіть окремих політичних діячів, що працюють на дискредитацію європейського вибору України. Важливо критично ставитися до інформації і перевіряти її з надійних джерел. Станом на 2024 рік 92 (дев’яносто два) відсотки українців свідомо підтримують євроінтеграційні процеси в Україні. Але інформаційні війни, які ведуть наші агресивні сусіди, останнім часом мало впливають на свідомість українців. Багато наших співвітчизників, опинившись за кордоном у перші дні війни, зробили самостійно висновки щодо європейської інтеграції і її опонентів.

Навіть серед народних депутатів України ми не раз спостерігали активну пропаганду, що перекручувала питання європейської інтеграції.

Деякі такі народні депутати з початком повномасштабної російсько-української війни опинилися за кордоном, в державі-агресорі, де і до цього часу знаходяться і працюють за вказівками кремля.

Ефективність Європейської інтеграції України залежить не тільки від адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу і не тільки від виконання Угоди про асоціацію. Певним індикатором європейської інтеграції є події, що відбуваються в самому ЄС, в країна-членах Європейського Союзу, в роботі посольств і представництв ЄС в Україні.

Українці, які перебували три роки війни за кордоном, в країнах членах ЄС усвідомили рівень життя, соціального захисту, рівень зарплат і рівень безпеки. Повертаючись додому в Україну вони діють краще за будь-який медіа рупор інформації.

Але очікування різкого добробуту при вступі України до ЄС є хибним. Підвалинами поступового шляху до Європейського Союзу є виконання угод Асоціації, здійснення крок за кроком вимог Євросоюзу щодо законодавства, щодо зміни навіть нашої свідомості і моделей поведінки у нашому суспільстві на шляху до Європейського Союзу. Повномасштабна збройна агресія росії проти України, прискорила курс держави на вступ до Європейського Союзу.

2022-2025 воєнні роки остаточно довели, що вибором українського суспільства є інтеграція України в Європейський Союз.

Інтеграція України в європейський політичний, економічний та культурний простір є вибором українського суспільства.

Угода про Асоціацію, підписана у 2014 році, стала початком нового етапу взаємодії між Україною та Європейським Союзом. Вона передбачає поступове наближення України до ЄС шляхом розвитку політичного діалогу, створення умов для зміцнення економічних і торговельних зв’язків, інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, а також розширення співпраці у сфері юстиції, свободи, і безпеки для забезпечення верховенства права та захисту прав людини.

Стратегічний курс України на членство в Європейському Союзі закріплено на законодавчому рівні.

28 лютого 2022 року Президент України підписав офіційну заявку на вступ України до Європейського Союзу. У відповідь на це звернення Рада Європейського Союзу доручила Європейській Комісії провести оцінку ходу реформ в Україні для визначення можливості надання їй статусу країни-кандидата на членство в ЄС. Внаслідок цього, 23 червня 2022 року лідери 27 держав-членів Європейського Союзу ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата.

Отримання цього статусу офіційно започатковує процес інтеграції України до ЄС та відіграватиме важливу роль у формуванні подальших комунікаційних стратегій.

Таким чином, рішення Європейського Союзу, стійка підтримка українським суспільством євроінтеграційного курсу та закріплені в законодавстві зовнішньополітичні пріоритети держави остаточно підтвердили незворотність європейського шляху розвитку України.

Значущість цього процесу та його історичний вплив на життя кожного громадянина підкреслюють необхідність проведення всебічної роз'яснювальної та комунікаційної роботи як та території України, так і в країнах-членах Європейського Союзу.

Попри значну підтримку вступу України до Європейського Союзу як серед українців, так і серед громадян країн ЄС, євроінтеграційні процеси, їхній зміст, можливості та наслідки залишаються недостатньо зрозумілими для широкої аудиторії як в Україні, так і за її межами.

В таких умовах особливо важливо не лише зберегти наявний рівень підтримки євроінтеграційного курсу серед громадян України та держав членів ЄС, але й поступово його зміцнювати. Це доступно завдяки чіткому і доступному інформуванню про масштаби, суть, хід виконання, розподіл відповідальності та результати впровадження Угоди про асоціацію, а також

активного залучення громадян до використання нових можливостей, що відкриваються завдяки інтеграції з ЄС.

Для досягнення цих цілей необхідна узгоджена та систематична комунікація державних органів із суспільством як на міжнародному і загальнонаціональному рівнях, так і на рівні місцевих громад.

3.3. Шляхи удосконалення державного управління у сфері європейської інтеграції

На сучасному етапі Україна є пріоритетним партнером для Європейського Союзу. Водночас ЄС допомагає Україні забезпечити стабільне, процвітаюче та демократичне майбутнє її громадян і є незмінним у своїй підтримці незалежності України, її територіальної цілісності й суверенітету.

Однією із умов вступу України до ЄС була ратифікація Україною Римського статуту. Україна довгий час не ратифіковувала Римський статут, хоча підписала його ще 20 січня 2000 року. Після підписання угоди про асоціацію з Європейським Союзом ратифікація цього документу була одним із прямих зобов’язань України. До 2024 року жоден із президентів України не наважувався на ратифікацію Римського статуту.

На це були різні причини, як об’єктивного характеру, так і просто затягування даного питання.

Утім, 21 серпня 2024 року Верховна Рада України схвалила закон України щодо ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду та внесених до нього поправок. Ініціатором законопроекту виступив Президент України Володимир Зеленський.

Ратифікація Римського статуту, який є ключовим документом цього важливого міжнародного судового органу, надає Україні статус повноправної учасниці зі всіма відповідними правами та обов’язками. Цим кроком держава також підтверджує свою відданість міжнародному праву та правосуддю на глобальному рівні.

Римський статут Міжнародного кримінального суду – це міжнародний договір, що заснував Міжнародний кримінальний суд (МКС). Він визначає порядок роботи суду, а також визначає злочини, які підпадають під його юрисдикцію (злочини агресії, злочини геноциду, злочини проти людяності та воєнні злочини).

З моменту набуття чинності для України Римського статуту Міжнародного кримінального суду та внесених до нього поправок, Україна стала 125-ю країною-членом цього судового органу. Вона отримує повноправне членство в МКС, братиме участь у засіданнях Асамблеї держав-учасниць Римського статуту та матиме можливість висувати кандидатури на посади суддів і прокурорів Міжнародного кримінального суду.

Важливо зазначити той факт, що з початком російсько-української війни 24 лютого 2022 року розпочалися реальні розслідування міжнародних злочинів.

Попри ратифікацію Римського статуту Україною, не зникає актуальність у заснуванні Міжнародного трибуналу щодо агресії росії проти України. Заснування трибуналу з питань агресії росії проти України є вищим рівнем відповідальності та запобіжник нових конфліктів у Європі. За останні півтора року МКС оголосив шість ордерів про арешт російським високопосадовцям.

05 березня 2024 року Друга палата досудового провадження МКС видала ордери на арешт росіян за обстріли української енергетичної інфраструктури.

Членство України в Римському статуті Міжнародного кримінального суду є важливим кроком у зміцненні національної та міжнародної правової системи. Це дозволить не лише інтегруватися у глобальну мережу правосуддя, але й сприятиме запобіганню і стримуванню вчинення особливо тяжких злочинів, таких як геноцид, злочини проти людяності, військові злочини. Усвідомлення неминучості покарання для злочинців діятиме як

потужний стримувальний фактор для потенційних порушників міжнародного права.

Крім того, Україна може ефективно співпрацювати з Міжнародним кримінальним судом у питаннях розслідування та переслідування винних у злочинах, які викликають занепокоєння всього світового співтовариства. Це відкриває можливості для залучення міжнародної спільноти до притягнення відповідальності осіб, винних у порушеннях міжнародного гуманітарного права, зокрема в умовах збройних конфліктів. Така співпраця підвищить ефективність правосуддя в Україні та сприятиме встановленню справедливості для жертв тяжких злочинів.

Україна і надалі розвиває ефективний державний апарат, орієнтуючись на європейські стандарти. Станом на 2024 рік, попри надзвичайно складні обставини повномасштабної війни, система державного управління продемонструвала свою витривалість і стабільність. Реформа державного управління стала ключовою для зміцнення та подальшого розвитку національних інституцій. [108]

Ефективність державного апарату України проявляється у здатності забезпечувати безперервне функціонування ключових інституцій навіть в умовах повномасштабної війни.

Завдяки провадженню реформ, орієнтованих на прозорість, підзвітність і відповідність європейським стандартам, державне управління стало більш гнучким і стійким до викликів. Підвищення ефективності також відображається у впровадженні цифрових технологій, що спрощують адміністративні процедури та покращують взаємодію між владою та громадянами.

Європейські стандарти передбачають необхідність формування ефективного державного апарату відповідно до вимог ЄС. Проведено оцінку здатності органів державної влади виконувати завдання у сфері європейської інтеграції. Також триває реформа системи оплати праці державних

службовців, яка передбачає впровадження прозорої та справедливої моделі винагороди, заснованої на класифікації посад. [108]

Орієнтуючись на європейські стандарти, держава продовжує покращувати систему управління державною власністю.

Ефективне управління державною власністю є ключовим елементом економічного розвитку України. Воно передбачає раціональне використання державних ресурсів, підвищення прибутковості державних підприємств та прозорість їхньої діяльності.

Мета комплексної політики у сфері державного управління – це створення ефективної держави, яка надаватиме якісні послуги та працювати в цифровому форматі. Така держава має захищати інтереси громадян і бізнесу, спираючись на європейські стандарти та досвід.

Одним із ключових напрямів залишається зміцнення незалежності та ефективності антикорупційних органів та правоохоронних структур. Система боротьби з корупцією вимагає реформування інституцій. Важливо забезпечити як неминуче покарання для корупціонерів, так і унеможливити саму можливість скоєння корупційних діянь. [108]

Україна активно працює над цифровою трансформацією цифрових послуг. Портал «Дія» вже використовують понад 20 мільйонів українців. З початку війни запущено 70 цифрових сервісів. У планах запуск освітнього застосунку «Мрія», створення «Дія-офіс» для посадовців та впровадження «Е-резиденства», яке дозволить іноземцям без проблем відкривати та вести бізнес в Україні.

Крім того, уряд продовжує розвивати «Є-відновлення». Це державна програма, яка реалізується Міністерством розвитку громад та територій України разом із Міністерством цифрової трансформації. Вона спрямована на відновлення пошкодженого або зруйнованого житла українців внаслідок бойових дій. Програма запрацювала у травні 2023 року і з того часу багато українців отримали фінансову підтримку для відновлення своїх домівок.

У 2024 році на програму Є-відновлення в Україні було виділено значні кошти для підтримки громадян, які постраждали від війни. 8,4 мільярди гривень було погоджено на виплати на пошкоджене майно. 19,5 мільярдів гривень виділено на житлові сертифікати для компенсації за знищене житло. Додатково, 1 мільярд гривень на відшкодування за пошкоджене житло.

Україна також активно бореться з корупцією. Важливим в цьому плані є:

- Є-декларування. Повернення електронного декларування для чиновників зробить їхні доходи та активи прозорішими.
- Управління арештованими активами. Вдосконалення механізмів державного управління дозволить ефективніше використовувати кошти, отримані від корупційних діянь.
- Вдосконалення системи закупівель. Нові підходи до закупівель зроблять цей процес прозорішим відповідно до вимог ЄС.
- Зміцнення антикорупційних інституцій: НАБУ та САП отримають більше можливостей та посилять свою незалежність.
- Захист від відмивання грошей. Україна встановлює міжнародні стандарти FATF.

Міністерство фінансів України, Державна служба фінансового моніторингу України та Верховна Рада України від початку повномасштабного вторгнення працювали над тим, щоб привернути увагу до недотримання росією стандартів FATF (міжнародна організації по протидії відмивання брудних грошей) та ризиків, які створює росія для міжнародної фінансової системи. Україна кілька разів направляла відповідну інформацію до FATF напередодні пленарних засідань у червні та жовтні 2022 року, а також перед пленарним засіданням у лютому 2023 року. Ці зусилля призвели до того, що FATF посилила обмежувальні заходи проти росії.

У лютому 2023 року, зважаючи на продовження торгівлі зброєю з юрисдикціями, що перебувають під санкціями ООН, та зловмисну кіберактивність росії, FATF оголосила про своє рішення призупинити

членство росії в організації. FATF визнала дії росії неприйнятними та такими, що суперечать мандату та основним принципам організації.

Надзвичайно важливими для держави та державного управління енергетичною інфраструктурою під час війни залишаються питання диверсифікації ризиків в енергетичній галузі.

Наразі вирішується на державному рівні розширення роботи Хмельницької АЕС. Державні рішення щодо роботи Хмельницької атомної електростанції останнім часом активно обговорюються. Добудова енергоблоків, зокрема. Глава МАГАТЕ підтримав плани України щодо завершення будівництва двох енергоблоків на Хмельницькій АЕС. Це включає енергоблоки № 3 і № 4, що є важливими для диверсифікації енергетичної системи України.

Уряд України схвалив добудову Хмельницької АЕС ще у квітні 2024 року, але через затримки у Верховній Раді процес рухається не швидко. Водночас, підтримка відбудови атомної станції серед населення зросла до 80%. Політологи зазначають, що добудова станції є стратегічним рішенням, що забезпечить енергетичну стабільність енергоінфраструктури України.

З 2022 по 2024 роки ЄС продовжував надавати підтримку Україні в умовах нещадних обстрілів Росією її енергетичної системи. Синхронізація українських електромереж з Європейською континентальною мережею допомогла стабілізувати електросистему України. Вона також дозволяє Україні скористатися імпортом в екстрених ситуаціях. Звіт Європейського Союзу щодо енергетичної інфраструктури ЄС у 2022-2025 роках демонструє, що Європейський Союз більше не перебуває під владою трубопроводів путіна. [83]

З перших днів війни Україна від’єдналась від енергетичної системи росії і під’єдналась до енергетичної системи Європейського Союзу.

Триває робота з партнерами ЄС над збільшенням максимальної потужності експорту електроенергії до України. У документі ENTSO-E

йдеться, що синхронізація українських із континентальною європейською мережею допомогла стабілізувати енергосистему України. [83]

ЄС продемонстрував значну підтримку України в енергетичному секторі. До 2024 року понад 40 % всіх внесків від країн-членів було спрямовано на підтримку енергетичної інфраструктури України. Загалом, Європейський Союз надав понад 900 мільйонів євро допомоги. Крім того, Фонд підтримки енергетики України мобілізував понад 500 мільйонів євро на підтримку енергетичної інфраструктури України. [83]

Під час Міжнародної конференції з питань відновлення України у липні 2022 року у м. Лугано Прем'єр-міністр України Д. Шмигаль передав М. Корманну заявку щодо набуття Україною членства в ОЕСР. У кінці вересня 2022 року Радою ОЕСР було розглянуто заявку України на вступ до ОЕСР та прийнято рішення щодо визнання за Україною статусу потенційного члена ОЕСР та започаткування з нашою країною діалогу щодо вступу з урахуванням вимог, зазначених у Збірці ОЕСР для розгляду потенційних членів.

У рамках початкового діалогу щодо вступу розроблено та погоджено окрему Програму ОЕСР для України, яка містить чітко структуровані багаторічні програми робіт. Програма визначає часові рамки та фокусується на двох основних напрямках: Національний план відновлення та розвитку України; інші важливі аспекти, які розглядатимуться в контексті початкового діалогу щодо вступу.

Україна станом на 2025 рік є асоційованим членом ОЕСР і тісно співпрацює з цією міжнародною організацією. Офіс зв'язку у Києві працює на базі посольства Словацької Республіки в Україні.

Своєрідним підсумком у втіленні реформ в Україні, які доводиться реалізовувати в умовах війни став саміт Україна – ЄС. Уперше наша держава приймала саміт Україна – ЄС як країна-кандидат до Євросоюзу. І цього разу точно пролунало, що Україна стане членом європейської спільноти. Щоправда, високі представники ЄС усе ж не дали чіткої відповіді, коли саме

це станеться. Водночас для нас головне, що вже немає жодних «якщо» чи «але».

Окрім саміту, відбулося ще й спільне засідання Єврокомісії та українського уряду, де було ухвалено чимало важливих для нас економічних рішень. До Києва приїздили глава цієї інституції ЄС Урсула фон дер Ляєн і ще 16 єврокомісарів, а також президент Євроради Шарль Мішель. Ухвалені рішення в перспективі можуть допомогти Україні поновити свої потужності та модернізуватися.

Сам факт прибуття до Києва керівництва Європейського союзу дав усьому світові сигнал про те, що Брюссель не має намірів скорочувати допомогу Україні під час війни. За період 2022-2024 років Європейський Союз надав Україні допомогу на понад 88 мільярдів євро.

Висновки до третього розділу

Україна продовжує вжиття необхідних заходів для створення та підтримання ефективного державного апарату відповідно до вимог та стандартів ЄС. Станом на 2025 рік у надскладних умовах система державного управління України продовжує доводити свою життєздатність. Фундаментом міцності й подальшого розвитку апарату стала необхідна реформа державного управління.

ЄС об’єднаний у своїй незмінній підтримці України в умовах агресивної війни Росії та її незаконних спроб анексувати українську територію. Два роки від початку опору й відтоді, як Україна була змушена стати на захист як своїх, так і європейських спільних цінностей та свобод. Мужність українського народу приголомшила світ. Переконання в перемозі України залишається непохитним, а Європа буде поряд з нею доти, доки необхідно. Попри це, Україні відпочивати на шляху реформ ще зарано.

ВИСНОВКИ

Твердження деяких європейських політиків про те, що на розширенні ЄС поставлено хрест, може бути передчасним. Як показує реакція Європи на повномасштабне вторгнення росії в Україну, попри численні внутрішні проблеми, ЄС має таки геополітичні зуби. Проте для України, яка веде тривалу війну з ядерною державою і змушена давати раду важким викликам повоєнної відбудови, одночасно намагаючись втілити реформи та стати членом ЄС, назвати цей шлях просто вибоїстим було б сильним применшенням.

І все ж, ЄС і Україна разом таки ступили на цей шлях. Особливо рішучий крок було зроблено у 2022 році, коли Україна отримала статус кандидата в червні. Цей шлях націлений на досягнення вищих цілей Євромайдану або Революції Гідності 2014 року та віднайдення належного стратегічного місця для України в євроатлантичних структурах, що додасть нового значення «Європі» та нової мети ЄС. Хоча сама дорога є непевною, умови доволі чіткі (принаймні на папері). А саме: верховенство права і демократичні реформи, а також імплементація законодавства ЄС. Для початку, як мінімум, слід виконати сім ключових умов, викладених у рішенні ЄС про надання Україні статусу кандидата.

ЄС надає гуманітарну допомогу Україні з початку конфлікту в 2014 році й активно діє по всій країні, надаючи перевагу важкодоступним районам поблизу лінії фронту в східних і південних регіонах. Після повномасштабного вторгнення росії у 2022 році ЄС суттєво збільшив свої зусилля щодо надання допомоги Україні.

Також, звіт Європейського Союзу щодо енергетичної інфраструктури ЄС у 2022-2025 роках демонструє, що Європейський Союз більше не перебуває під владою трубопроводів путіна. З перших днів війни Україна від’єдналась від енергетичної системи росії і під’єдналась до енергетичної системи Європейського Союзу.

Відповідно до завдань дипломної роботи, нами проведені наступні дослідження:

- розглянули питання Європейської інтеграції у ракурсі суверенітету національних держав;
- надали характеристику повноваженням Європейського Союзу;
- проаналізували секторальну інтеграцію України з ЄС в умовах повномасштабної війни;
- розглянули фундаментальні зміни, які відбулись у державному управлінні України завдяки євроінтеграції;
- розглянули питання ефективності ролі країн-членів ЄС в процесі інтеграції;
- вказали можливі шляхи удосконалення державного управління у сфері європейської інтеграції.

Європейський Союз у своїй діяльності послідовно дотримується угод, що були започатковані ще з 1956 року. Договори час від часу змінюються, доповнюються, враховуючи реалії сьогодення. Якщо держави не можуть самостійно досягти згоди у вирішенні регіональних або місцевих рівнях, питання вирішуються на рівні Європейського Союзу, враховуючи інтереси як окремих держав, так і Європейського Союзу в цілому.

Якщо говорити відверто, то ефективність роботи ЄС надто прагматична. Питання, які мають безпосередню зацікавленість для Європейського Союзу, вирішуються дуже швидко. Але, як показує досвід 2022-2024 років, рішення ЄС щодо допомоги України приймалися не надто ефективно. Іноді просто катастрофічно затягувались або зовсім відкладались на певний час. У результаті страждали цивільні верстви населення України, не дочекавшись прийняття рішень щодо ефективної співпраці.

Широкомасштабна війна в Україні оголила всі приховані недоліки роботи Європейського Союзу. І незважаючи на велику допомогу біженцям з України, яку надавали і надають країни-члени ЄС, всі ці недоліки, а іноді просто недалекоглядність, політична сліпота щодо співпраці з росією, яка

маніпулювала і досі маніпулює європейськими політиками, вимагає перегляду принципів роботи ЄС.

Можна перераховувати принципи роботи Європейського Союзу, але варто зазначити, більшість цих принципів не працюють під час війни. Надто довго європарламентарі вирішували питання надання важкої зброї в перші дні повномасштабного вторгнення. Саме в ці дні вирішувалась доля не тільки України, вирішувалась доля всієї Європи. Європи, яка спокійно спостерігала за бомбардуваннями по цивільним містам України, не дуже поспішала вирішувати питання щодо військової допомоги. Як часто українці чули про «глибоку стурбованість». Україна і тоді, і тепер сподівається не на «стурбованість» Європарламенту і його політиків, а на рішучі дії, прийняття відповідальних політичних рішень.

Європейський Союз сьогодні фактично стримує перспективи розвитку ЄС для пришвидшеної інтеграції, зокрема для України. З однієї сторони, парламентарі Євросоюзу розуміють реалії сьогодення, розуміють, що Україна фактично відстоює не тільки свої кордони, а і захищає від вторгнення росії на територію ЄС (і НАТО в тому числі). Як зазначалося вище, країни-члени ЄС виділяють кошти і не малі на українських біженців, але фактично за рахунок українських біженців, а це молоді жінки з дітьми, які працюють на економіку тієї країни, де зараз проживають, які поповнюють бюджет не України, а країни, яка дала їм притулок.

Перш за все ЄС прагне уникати багатошвидкісної інтеграції. Це процес, де різні країн рухаються до європейської інтеграції з різною швидкістю, що може призвести до розколу ЄС. Особливо це стосується саме України. Незважаючи на всі реформи, які виконано, на адаптацію законодавства до вимог ЄС, Україна, що відстоює безпеку всієї Європи, має очікувати, бо принципи неподільності, закладені Римськими угодами для європарламентарів понад усе.

Навіть, якщо на перший погляд складається враження, що європейська інтеграція схожа на вулицю з однобічним рухом (з єдиним напрямком:

утвердженням наднаціонального підходу), насправді вона не є процесом, що розгортається за шаблоном, із попередньо визначеним напрямком руху до мети. Її характер визначається конструктивною поліваріантністю, яка, з одного боку, викликає чимало суперечок в самому ЄС, з іншого ж боку, сприяє пошуку (і, як правило, віднаходженню) прагматичних та динамічних рішень, що надають нових імпульсів процесу інтеграції. Поліваріантність зумовлюється, насамперед, неоднорідністю інтересів країн-членів Європейського Союзу.

Адаптації до законодавства ЄС, потребують як країни члени ЄС, так і країни-кандидати до вступу до ЄС. Процес змін і адаптації безперервний, постійний. Співіснування країн-членів розгортає нові можливості для держав, нові зобов'язання.

Комунікація у сфері європейської інтеграції в Україні стискається з низкою проблем, які впливають на ефективність інформування громадськості та підтримку євроінтеграційного курсу, і головна із них нестача кваліфікованих спеціалістів та інформаційні війни країни-агресора.

У державних органах бракує спеціалістів у сфері комунікацій, здатних ефективно працювати з європейською тематикою, адаптуючи її до потреб різних аудиторій.

Дезінформаційні кампанії, спрямовані проти вступу України до ЄС, є частиною гібридної війни, яку ведуть ворожі сили для підриву європейської інтеграції України.

Ці наративи розповсюджуються через соціальні мережі, підконтрольні медіа та навіть окремих політичних діячів, що працюють на дискредитацію європейського вибору України. Важливо критично ставитися до інформації і перевіряти її з надійних джерел. Навіть серед народних депутатів України ми не раз спостерігали активну пропаганду, що перекручувала питання європейської інтеграції. Деякі такі народні депутати з початком повномасштабної російсько-української війни опинилися за кордоном, в

державі-агресорі, де і до цього часу знаходяться і працюють за вказівками кремля.

Станом на 2025 рік істотна більшість українців свідомо підтримують євроінтеграційні процеси в Україні. Але інформаційні війни, які ведуть наші агресивні сусіди, останнім часом мало впливають на свідомість українців. Багато наших співвітчизників, опинившись за кордоном у перші дні війни, зробили самостійно висновки щодо європейської інтеграції і її опонентів.

Ефективність європейської інтеграції України залежить не тільки від адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, і не тільки від виконання Угоди про асоціацію, певним індикатором європейської інтеграції є події, що відбуваються в самому ЄС, в країна-членах Європейського Союзу, в роботі посольств і представництв ЄС в Україні.

ЄС об’єднаний у своїй незмінній підтримці України в умовах агресивної війни Росії та її незаконних спроб анексувати українську територію. Три роки від початку опору й відтоді, як Україна була змушена стати на захист як своїх, так і європейських спільних цінностей та свобод. Мужність українського народу приголомшила світ. Переконання в перемозі України залишається непохитним, а Європа буде поряд з нею доти, доки необхідно. Попри це, Україні відпочивати на шляху реформ ще зарано.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

2. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/984_a11#Text

3. Закон України «Про державну службу» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 4, ст. 43) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text%20

4. Закон України «Про запобігання корупції» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст. 2056). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text

5. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 29, ст. 367). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text

6. Указ Президента України «Питання європейської та євроатлантичної інтеграції». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155/2019#Text

7. Спільна заява Президента України Володимира Зеленського, Голови Верховної Ради України Руслана Стефанчука, Прем'єр-міністра України Дениса Шмигаля щодо рішення Європейської Ради про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-22#Text

8. Постанова Верховної Ради України «Про підтвердження курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу та першочергові заходи у цьому напрямі» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 16, ст. 584). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/874-18#Text

9. Постанова КМУ від 10 грудня 2014 р. № 700 «Питання підготовки та проведення засідань окремих двосторонніх органів асоціації між Україною та ЄС». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/700-2014-п#Text

10. Постанова КМУ від 31 травня 2017 р. № 447 «Питання проведення планування, моніторингу та оцінки результативності виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2017-п#Text

11. Постанова КМУ від 02 травня 2023 р. «Про затвердження Порядку здійснення перекладу на українську мову актів Європейського Союзу acquis communautaire та на англійську мову актів законодавства України, пов'язаних з виконанням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2023-п#Text

12. Розпорядження КМУ від 09 грудня 2022 р. № 1155-р «Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року».

13. Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу. URL: https://www.center.gov.ua/pres-tsentr/novini/item/4346-діджиталізація-державних-послуг-в-україні-прискорилася-і-стала-мейнстрімом

14. Договір про Європейський Союз (консолідована версія станом на 1 січня 2005року). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/153773___595905

15. Центр міжнародної безпеки та партнерства. URL: https://www.ispc.org.ua/archives/34147

16. Національне агентство України з питань державної служби. URL: https://nads.gov.ua

17. Post navigation. URL: https://www.ispc.org.ua/archives/34147

18. Ефективна цифрова держава. Кабінет Міністрів України. URL: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/priorytety-uriadu/efektyvna-tsyfrova-derzhava

19. Закон України «Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо привілеїв, імунітетів і пільг, наданих Організації та Офісу Організації в Україні» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 59, ст.184) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2900-20#Text

20. Постанова Верховної Ради України «Про європейський вибір України» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 41-42, ст.2029) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1679-18#Text

21. План дій «Україна - Європейський Союз» Європейська політика сусідства https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_693#Text

22. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 р. № 1365 «Деякі питання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1365-2004-п#Text

23. Угода про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text

24. Закон України «Про ратифікацію Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 46, ст. 415. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/237/94-вр#Text

25. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 40, ст. 527). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text

26. Указ № 347/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року».

27. Офіційний вебсайт Європейського Союзу (EUropa). URL: europa.eu

28. Офіційний вебсайт Європейської комісії. URL: ec.europa.eu

29. Офіційний вебсайт Європейського парламенту. URL:europarl.europa.eu

30. Україна - ЄС яким є шлях до євроінтеграції. URL: https://armyinform.com.ua/2024/06/28/ukrayina-yes-yakym-ye-shlyah-do-yevrointegracziyi/

31. The Impact of European Integration on Member States' Sovereignty. URL: https://www.questionai.com/essays-ev0nbM6kZ48/european-integration-effects-member-states-sovereignty

32. Європейська інтеграція як чинник демократичної трансформації України. Автори: О. В. Воронова, Н. І. Галунець. Журнал: Investytsiyi: praktyka ta dosvid. Випуск: 11, 2024 р.

33. Європейський Союз: навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ, 2020. 600 с.

34. Овчаренко О. Історія європейської інтеграції: навчальний посібник / Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. – Черкаси: Вертикаль, 2021. 302 с.

35. Європейська інтеграція: навч. посіб. / за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко ; [М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін.]. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 344 с.

36. Макаренко М.І. Європейська інтеграція, Видавництво ЦУЛ, 2015 р. 344 с.

37. Міністерство закордонних справ України. Європейська інтеграція. URL: https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya

38. Аракелян М.Р. Україна на шляху до європейської інтеграції: історико-правовий екскурс, видавництво Фенікс, 2020 р., 248 с.

39. Муравйов В. Гармонізація внутрішнього права асоційованих країн із правом Європейського Союзу [Електроний ресурс] / В. Муравйов, Н. Мушак // Віче. – 2013. – № 17. URL: http://www.viche.info/journal/3842

40. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy / Глобальна стратегія для

зовнішньої і безпекової політики Європейського Союзу [Електронний ресурс]: сайт Європейської комісії / URL: http://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf

41. Eastern Partnership – Focusing on key priorities and deliverables / Східне партнерство – фокусування на ключових пріоритетах та результатах [Електронний ресурс]: сайт Європейської комісії / URL: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/swd_2016_467_f1_joint_staff_working_paper_en_v3_p1_8733051.pdf

42. Промова Черчіля 19 вересня 1946 року у Цюріху (витяг). – У кн.: Gasteyger, Curt: Europa zwischen Spaltung und Einigung. 1945 bis 1993 Bonn 1994, s.39-40.

43. План Шумана Переклад з французької Лесі Дубенко, редакція Павла Кравчука, ГО «Європа без бар'єрів». URL: https://europewb.org.ua/deklaratsiya-shumana

44. Договір про Європейський Союз (Маастрихт, 7 лютого, 1992 року). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/153773___527976

45. Конституція ЄС. URL: https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=a0892e42-e089-4d45-814b-a5e8ec48bdef&title=KonstitutsiiaYes?friqesrzfkuocldx

46. Лісабонська угода (договір про реформування Європейського Союзу). URL: https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29057.pdf

47. Договір про заснування Європейської Спільноти. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text

48. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД). URL: http://www.ier.com.ua/ua/institute/about_institute

49. Радзімовська С. Ф. Європейська інтеграція: значні можливості і великі проблеми для небанківських фінансових установ в Україні / С. Ф. Радзімовська // Статистика України. – 2007. – № 1. – С. 91-93.

50. ЄС ухвалив Шенгенський прикордонний кодекс – Укрінформ 21.05.2024 р. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3867446-es-uhvaliv-sengenskij-prikordonnij-kodeks.html

51. Радзімовська С. Ф. Європейська інтеграція: розвиток фінансового ринку України / С. Ф. Радзімовська // Стратегія реформування системи державного управління на засадах демократичного врядування: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 31 трав. 2007 р. : у 4 т. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – Т. 4. – С. 35-37.

52. Radzimovska Svitlana. Ukrainian Capital Markets: Current Issues and Further Development in the Context of EU Integration / Ilchenko-Syuyva Lesya, Radzimovska Svitlana // NISPAcee Newsletter. – 2008. – № 1. – P. 1-10. – Авторських 5 с.

53. Радзімовська С.Ф. Європейська інтеграція та суверенітет національних держав / С. Ф. Радзімовська // Наукові праці МАУП. – 2012. VI науково-практична конференція «Державне управління та місцеве самоврядування в Україні в контексті європейської інтеграції».

54. Радзімовська С.Ф. Європейська інтеграція України [Електронний ресурс] / С. Ф. Радзімовська // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2013 – № 4. URL: www.dy.nayka.com.ua

55. Єдиний державний вебпортал електронних послуг Державні послуги онлайн «Дія». URL: https://diia.gov.ua

56. Підтримка ЄС Україні. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-support-ukraine_uk

57. We stand with Ukraine. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/standwithukraine_en

58. Ділянки державного кордону України: Державна прикордонна служба України. URL: https://dpsu.gov.ua

59. Антикорупційна програма Державної прикордонної служби України на 2023-2025 роки. URL: https://dpsu.gov.ua/ua/Derzhavna-prikordonna-sluzhba-Ukraini-provodit-ocinku-korupciynih-rizikiv-u-svoiy-diyalnosti/

60. Звіт про стан виконання у І півріччі 2024 року Антикорупційної програми Державної прикордонної служби України на 2023–2025 роки. URL: https://dpsu.gov.ua/ua/antikorupciyna-programa-/

61. European Union. Founding agreements. Official web-site. URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/founding-agreements

62. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури Європейська інтеграція у сфері транспорту. URL: https://mtu.gov.ua/content/spivrobitnictvo-z-mizhnarodni-organizacii-v-sferi-transportu.html

63. Інституту економічних досліджень Кельна / Економічний моніторинг України. URL: http://www.ier.com.ua/ua

64. Закон України «Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо привілеїв, імунітетів і пільг, наданих Організації та Офісу Організації в Україні» // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 59, ст.184).

65. Енергетична безпека України. USAID. URL: https://energysecurityua.org/ua/novyny/yak-ukraina-synkhronizuvalasia-z-enerhosystemoiu-yes-i-chomu-tse-vazhlyvo-dlia-enerhetychnoi-bezpeky-derzhavy/

66. Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу. Впровадження угоди про асоціацію між Україною та ЄС. URL: https://www.center.gov.ua/component/k2/item/4025-впровадження-угоди-про-асоціацію-між-Україною-та-єс

67. Вчення Монтеск'є про конституційну державу й поділ влади. URL: https://www.pollawlife.com.ua/2020/11/blog-post_10.html

68. Е. М. Дерябіна і М. Н. Марченко, – «Правова система Європейського Союзу». Видавництво Норма 2012 р.

69. Зміни, які відбулися завдяки європейській інтеграції. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/euintegration/

70. Огляд програм Європейського Союзу для заявників. URL: https://eef.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Posibnyk-Oglyad-program-YES-dostupnyh-dlya-zayavnykiv-z-Ukrai-ny.pdf

71. Важливий сегмент європейської інтеграції України – спільний контроль західного кордону. URL: https://nfopost.media/spilnyj-kontrol-yak-ukrayina-namagayetsya-osuchasnyty-zahidnyj-kordon-ta-chomu-z-yes-cze-tak-skladno/

72. Програма Дім Європи. URL: https://houseofeurope.org.ua

73. Щодо участі України у програмах ЄС. URL: https://eef.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Posibnyk-Oglyad-program-YES-dostupnyh-dlya-zayavnykiv-z-Ukrai-ny.pdf

74. Програма Горизонт Європа. URL: https://horizon-europe.org.ua/uk/about-he/he-programme/

75. Програми транскордонного співробітництва Interreg NEXT «Польща-Україна 2021-2027». URL: https://pl-ua.eu/ua/news/

76. Програма ЄС для співробітництва у митній сфері «Митниця». URL: https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/verkhovna-rada-ukrayini-pidtrimala-v-tsilomu-zakonoproekt-vid-12-04-2023-no-0198-shchodo-ratifikatsiyi-ugodi-mizh-ukrayinoiu-ta-ievropeiskim-soiuzom-pro-uchast-ukrayini-v-mitnitsi-programi-ies-dlia-spivrobitnitstva-v-mitnii-sferi-1203

77. План для Ukraine Facility. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyv-plan-dlia-realizatsii-prohramy-ukraine-facility

78. ЄБРР продовжить підтримку України в реалізації пріоритетних проєктів відновлення та розвитку. Міністерство розвитку громад. URL: https://mtu.gov.ua/news/35916.html

79. Шенгенський кодекс про кордони. URL: https://europewb.org.ua/shengenskyj-kodeks-pro-kordony-umovy-v-yizdu-ta-spysok-suprovidnyh-dokumentiv-dlya-gromadyan-tretih-krayin/

80. План дій Ради Європи для України на 2023-2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова». URL: https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282

81. Підтримка Верховної Ради України в гармонізації законодавства з європейськими стандартами. Офіс Ради Європи в Україні. URL: https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/supporting-the-ukraine-parliament-in-harmonizing-legislation-with-european-standards-on-equality

82. Представництво Європейського Союзу в Україні «ЄС надає 40 мільйонів євро гуманітарної допомоги для підготовки до зими в Україні». URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/єс-надає-40-мільйонів-євро-гуманітарної-допомоги-для-підготовки-до-зими-в-україні_uk?s=232

83. Сайт Єврокомісії «ЄС запевнив, що продовжить підтримувати українську енергетику». URL: https://lb.ua/economics/2024/09/11/634235_ies_zapevniv_shcho_prodovzhit.html

84. Синхронізація українських електромереж з Європейською континентальною мережею. URL: https://europa.eu/newsroom/ecpc-failover/pdf/ip-24-4581_uk.pdf

85. Фонд допомоги Україні. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/фонд-допомоги-україні-рада-єс-надала-5-мільярдів-євро-в-межах-європейського-фонду-миру-на-військову_uk?s=232

86. Методологія перевірки відповідності законодавству ЄС. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/law/metodologiya-perevirky-vidpovidnosti-zakonodavstvu/

87. Парламентська асамблея Ради Європи. URL: https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/rada-yevropi/parlamentska-asambleya-radi-yevropi

88. Шлях вступу України до ЄС. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/ukraines-path-towards-eu-accession_uk

89. Посольство України у Швейцарській конфедерації Промова Президента Черчіля у Цюріхському Університеті. URL: https://switzerland.mfa.gov.ua/news/31919-promova-prezidenta-u-cyurihsykomu-universiteti

90. Промова Черчіля У кн.: Gasteyger, Curt: Europa zwischen Spaltung und Einigung. 1945 bis 1993 Bonn 1994, s. 39-40.

91. Навчальний посібник Європейський Союз: основи політики, інституційного устрою та права, – Інститут європейської політики, Берлін, , Видавництво «Заповіт», 2022 р., 366 с.

92. Порушники договору про ЄС. URL: https://www.dw.com/uk/що-загрожує-угорщині-та-польщі-як-карають-порушників-договору-про-єс

93. Секретаріат координаційної платформи донорів для України для цілей короткострокового відновлення під час триваючої військової агресії і середньострокового післявоєнного відновлення. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/euintegration/

94. Euroregion for Ukraine's European integration. URL: https://regions-and-cities.europa.eu/euroregions-ukraines-european-integration

95. Ukraine's path towards EU accession Green light to open accession negotiations. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-solidarity-ukraine/ukraines-path-towards-eu-accession_en

96. Ukraine's EU Integration: A Long Way Home. URL: https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/number/4/article/ukraine-s-eu-integration-a-long-way-home.html

97. Ukraine sets out on long path to EU membership. URL: https://www.voanews.com/a/ukraine-sets-out-on-long-path-to-eu-membership/7675241.html

98. Ukraine and the EU: scenarios of European integration. URL: https://neweasterneurope.eu/2022/11/18/ukraine-and-the-eu-scenarios-of-european-integration/

99. Critical Infrastructure. URL: https://www.usaid.gov/ukraine/critical-infrastructure

100. Discover Ukraine. URL: https://export.gov.ua/discover/ua#About%20Ukraine

101. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо спостереження за виборчим процесом в Україні» (із змінами, внесеними згідно з Кодексом № 396-IX від 19.12.2019, ВВР, 2020, № 7, № 8, № 9, ст.48). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2683-19#Text

102. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2020 р. № 274 «Про визначення питань, що належать до компетенції Першого віце-прем'єр-міністра України та віце-прем'єр-міністрів України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2020-п#Text

103. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністра Кабінету Міністрів України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/394-2016-п#Text

104. Постанова Кабінету Міністрів України «Положення про Міністерство юстиції України» № 1424 від 13.12.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-п#Text

105. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2017-п#Text

106. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року» (із змінами, внесеними згідно з Розпорядженням КМУ № 322-р від 13.04.2024). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1155-2022-р#Text

107. Представництво Європейського Союзу в Україні. Новий навчальний курс з питань комунікації у сфері європейської інтеграції для державних службовців за підтримки ЄС. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/новий-навчальний-курс-з-

питань-комунікації-у-сфері-європейської-інтеграції-для-державних-службовців_uk?s=232

108. Реформа державного управління. URL: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/priorytety-uriadu/efektyvna-tsyfrova-derzhava